

*Dainis Petraitis**

*Krašto apsaugos ministerija***

Rusijos ginkluotųjų pajėgų reforma 2005–2015 m.

Šiandienos ginkluotųjų pajėgų reforma, skirtingai nuo iki šiol vykusių ir reformomis vadinamų pajėgų mažinimų, numato visas pajėgas pakeisti iš esmės. Jai rengtasi ilgai. Nors oficialiai ji pradėta 2008 m. pabaigoje, tačiau pirmosios idėjos sklandė jau nuo 2005 metų, kad Rusijos kariuomenė turėsianti būti efektyvi, panaudotina taikos ir karo metu ir tokia, kad šalis galėtų ją išlaikyti. Ši reforma užtruks ne vienerius metus, todėl yra vykdoma etapais. Nors ją pabaigti numatyta 2020 m. tačiau jau šiandien pasiektas taškas, kai grįžti į priešreforminę būklę nebeįmanoma. Rusijos politinei vadovybei demonstruojant tvirtą valią ją užbaigti, jau 2012–2015 m. bus atlikti beveik visi struktūriniai pajėgų pertvarkymai, o likusieji metai bus skirti perginklavimui. Sėkmingai ją įvykdžius, Rusijos ginkluotosios pajėgos gali tapti vienomis iš geriausių pasaulio pajėgų. Šioje studijoje aptarsime reformos tikslus, jos etapų ypatumus, spėjama rezultatą bei būdus, kuriuos Rusijos politinė vadovybė ketina panaudoti šiam rezultatui pasiekti.

Įvadas

Šiandien Rusijos Federacijoje vykstanti karinė reforma plačiai aptarinėjama kariškių, apie ją kasdien kalba aukščiausi Rusijos vadovai ir politikai, reportažus teikia šalies žiniasklaida. Vakarų spaudoje susidomėjimas šia reforma kur kas mažesnis. Daugeliui šių šalių Rusija nustojo būti ideologinis priešininkas, keliantis karinę grėsmę, ir tapo tiesiog nacionaline valstybe, bandančia išsivirtinti tarp pasaulio valstybių.

Ši studija parengta remiantis Rusijos spaudoje, internete, TV, kitose informavimo priemonėse pateikiama informacija. Pabandyta atkurti ginkluotosiose pajėgose jau įvykusius pasikeitimus bei paprognozuoti, kas gali įvykti ir kokio rezultato reikėtų tikėtis.

Rusijos gynybos struktūrų reorganizacijos vyko nuo pat SSRS iširimo. Jų buvo daug, tad sunku atsekti, kada viena iš jų baigdavosi, o kita prasidėdavo. Ir dabartinę reformą iš pradžių daug kas palaikė eiline naujo ministro avantiūra. Visgi, atidžiau išžiūrėjus į tai, kas atlikta, vykdoma dabar ir planuojama atlikti, galima teigti, kad tai, ką šiandien daro gynybos ministras Anatolijus Serdiukovas ir

* *Ats. mjr. Dainis Petraitis* – Krašto apsaugos ministerijos Gynybos politikos ir planavimo departamento Gynybos politikos skyriaus vedėjas. Adresas korespondencijai: Totorių g. 25/3, LT-01121 Vilnius, tel. (8 5) 273 5712, el. paštas: petrtaitsd@yahoo.com

** Šiame straipsnyje pateikti vertinimai ir mintys yra be išimčių tik autoriaus ir niekada negali būti vertinamos kaip Lietuvos Respublikos krašto apsaugos ministerijos ir jos padalinių oficiali pozicija.

prezidentas Dmitrijus Medvedevas, yra jau seniai prezidento Vladimiro Putino ir gynybos ministro Sergejaus Ivanovo pradėta gerai apgalvota reforma. Prisiminkime, kad V. Putinui atėjus į valdžią pirmasis žingsnis sustabdant tuometinių ginkluotųjų pajėgų dezintegraciją buvo naujos karinės doktrinos paskelbimas¹. Iškart po to pradėtos reorganizacijos rėmėsi tik pajėgų mažinimu, todėl reikiamo rezultato nedavė, o karinės pajėgos silpo ir dezintegrovosi. Suprasdama tai, tuometinė šalies politinė vadovybė priėmė sprendimą atsisakyti kosmetinių pakeitimų ir atlikti esminę Rusijos ginkluotųjų pajėgų reformą. 2003 metų spalio mėn. tuometinis gynybos ministras S. Ivanovas pristatė Gynybos ministerijos parengtą dokumentą „Aktualūs Rusijos Federacijos ginkluotųjų pajėgų vystymo uždaviniai“, neoficialiai pavadintą „Ivanovo doktrina“. Pastarasis įvardijo, kokias ginkluotąsias pajėgas Rusija nori turėti. 2003 metų spalio 2 dieną šiam dokumentui pritarta ir Gynybos ministerija gavo nurodymą pateikti viziją, kaip pertvarkyti kariuomenę taip, kad ji galėtų atlikti jai keliamas užduotis.

1. Būsimos Rusijos kariuomenės koncepcija

2005 m. rugsėjį S. Ivanovo vadovaujamame Gynybos ministerijos kolegijos posėdyje generalinio štabo viršininkas, armijos generolas Jurijus Balujevskis, skaitė pranešimą, kaip gerinti Rusijos ginkluotųjų pajėgų kovinę parengtį. Panešime generolas pateikė ne tik siūlomą kariuomenės, atitinkančios „Ivanovo doktrinos“ reikalavimus, viziją², bet ir konkretų sukūrimo planą. Žinoma, tuo metu planas nebuvo paviešintas. Nėra jis viešinamas ir dabar. Visgi, peržvelgus pastaraisiais metais vykusius pasikeitimus, įvertinus vadovų ir vadų pasisakymus, darosi akivaizdu, kad numatyta sukurti iš esmės naujas ginkluotąsias pajėgas. Pertvarka palies ne tik kariuomenę, bet ir kitas šalies ginkluotas struktūras (vidaus reikalų sistemą, valstybės saugumo institucijas ir pan.). Jai pasibaigus, „Rusijos ginkluotosios pajėgos, išlaikydamos strateginio sulaikymo potencialą bei pajėgų kovinę parengtį, turi būti pajėgios taikos ir nepaprastosios padėties metu savo nuolatinės parengties pajėgumais, be papildomos mobilizacijos, sėkmingai dalyvauti tuo pačiu metu dviejuose bet kokio tipo kariniuose konfliktuose, taip pat būti pajėgios vykdyti taikos palaikymo operacijas tiek savarankiškai, tiek tarptautinėse pajėgose“³.

¹ Ši doktrina Rusijos prezidento įsaku Nr. 706 buvo patvirtinta 2000 m. balandžio 21 d. bei atnaujinta 2010 m. vasario 5 d. įsaku Nr. 146, <http://www.mil.ru/849/11873/1062/1347/1818/index.shtml>

² Мясников В, „Сергей Иванов обкатывает свою доктрину“, *Независимая газета*, 19 августа 2005 г.

³ Originalas: „Вооруженные силы РФ должны быть способны в мирное время и в чрезвычайных ситуациях, сохраняя потенциал стратегического сдерживания и выполняя задачи поддержания боеготовности, войсками (силами) постоянной готовности без проведения дополнительных мобилизационных мероприятий успешно решать задачи одновременно в двух вооруженных конфликтах любого типа, а также осуществлять миротворческие операции как самостоятельно, так и в составе многонациональных войск“, Мясников В, „Сергей Иванов обкатывает свою доктрину“, *Независимая газета*, 19 августа 2005 г.

Šiems reikalavimams įvykdyti Rusijos generalinis štabas numatė:

- pakeisti kariuomenės panaudojimo sampratą (numatyti kariuomenės panaudojimą taikos ir karo metu);
- pakeisti kariuomenės sandarą (sukurti naujas karinių pajėgų taikos ir karo meto struktūras);
- padaryti efektyvią karinio valdymo ir vadovavimo (V2) sistemą;
- pakeisti kariuomenės personalo sandarą (karininkų-puskarininkų-karių korpusas);
- sukurti efektyvią valstybinę kariuomenės palaikymo sistemą (pakeisti personalo parengimo ir apginklavimo sistemas ir t.t.).

Skirtingai nuo SSRS kariuomenės, kai kariuomenė galėjo būti panaudota tik karo metu ir po papildomo pasirengimo, t.y. mobilizacijos, naujoji Rusijos kariuomenė taikos metu turi būti pasirengusi sėkmingai dalyvauti 2 kariniuose konfliktuose (vietiniai konfliktai, regioniniai karai) ir vienoje taikos palaikymo operacijoje iš karto, be pasirengimo, t.y. remtis ne mobilizacija, o parengtu rezervu⁴. Šiuo atveju branduolinio ginklo panaudojimas nenumatomas. Be to, ji turi gebėti kariauti globalinį konfliktą po pasirengiamojo laikotarpio, t.y. atlikus mobilizaciją ir perėjus į karo meto struktūrą. Šiuo atveju branduolinis ginklas gali būti naudojamas.

Tikslui pasiekti pasiūlyta pertvarkyti ginkluotąsias pajėgas, pritaikant funkcinio pajėgų panaudojimo principą. Pagal jį karines pajėgas reikia suskirstyti į dvi dalis. Pirmoji, didesnioji dalis, bus pajėgos, pasirengusios vykdyti ir vykdančios karinius veiksmus, arba, kaip dabar populiariau sakyti, operacinės pajėgos. Antroji, mažesnioji jų dalis, bus pajėgos, skirtos kariniam administravimui, strateginiam planavimui, karinio personalo ir pajėgų rengimui ir aprūpinimui ir t.t., t.y. tai, kas vadinama institucine kariuomene. Šis pasiskirstymas turės išlikti ir karo metu. Su rezervo ir mobilizacijos pagalba būtų padidintos tik operacinės pajėgos.

Operacines pajėgas sudarytų strateginio, operacinio ir taktinio lygio pajėgumai. Strateginiu lygiu tai būtų strateginės vadovybės. Kiekviena valdytų jai priskirtoje teritorijoje esančius visus sausumos, oro ir jūros konvencinius pajėgumus (t.y. būtų jungtinė), Veiktų ji jai skirta strategine kryptimi be jokių persitvarkymų tiek taikos, tiek karo metu. Jos pakeistų dabartines karines apygardas, kurios taikos metu atlieka pasirengimo ir administravimo funkcijas, o kariauti gali tik po atitinkamo pertvarkymo, t.y. suformuojant jų pagrindu frontus.

Tarpinė grandis tarp šių vadovybių ir kovojančių pajėgų būtų operacinės vadovybės. Jos atsakytų už konkrečių operacijos tikslų įgyvendinimą ir kariautų kartu su joms priskirtomis keliomis ar keliolika brigadų. Iš esmės tai būtų savotiškas šiandieninių armijų ir korpusų ekvivalentas. Pagrindiniu kovojančiu vienetu turėtų tapti nauja organizacinės struktūros savarankiška brigada.

⁴ Литовкин В., „Сердюков пересматривает стратегию“, *Независимая газета*, 23 декабря 2008 г.

Institucinei daliai vadovautų smarkiai sumažėjusi gynybos ministerija. Jai liktų pavaldžios strateginės, t.y. branduolinės, numatomos sukurti kosminės ir oro gynybos⁵, ir galbūt strateginio rezervo (greitojo reagavimo, mobilios) pajėgos. Be to, jai dar liktų sausumos, oro, jūrų pajėgų rūšių štabai, administraciniai, mobilizaciniai, personalo rengimo, aprūpinimo ir t.t. pajėgumai. Institucinė dalis būtų atsakinga už operacinių pajėgų aprūpinimą ir bendrą šalies pasirengimą kariavimui (mobilizaciją).

Po šios reformos Rusijos karinė struktūra taptų panaši į dabartines vakarietiškas (pvz., JAV) karines struktūras, kur pajėgų rūšims tenka pajėgų rengimo užduotys, o „kariauja“ strateginės arba regioninės vadovybės.

2. Rusijos Federacijos karinės reformos eiga

2.1. Pasirengimas reformai: eksperimentai ir kova su „senu mąstymu“ (2005–2008)

Jau 2004–2005 m. J. Balujevskio vadovaujamas generalinis štabas parengė strateginės vadovietės koncepciją. 2006 metai buvo skirti 2020 m. Rusijos karinės organizacijos struktūros bei jos įgyvendinimo, t.y. reformos, planui parengti.

Prieš pradėdant reformą reikėjo ne tik eksperimentais praktiškai patikrinti naujos karinės organizacijos efektyvumą⁶, bet ir palaužti praėjusių laikų mąstysena persismelkusio karinio elito pasipriešinimą. Pirmoji opozicija siūlomai koncepcijai pasirodė tik pradėjus ją rengti 2004 m.⁷, tačiau tikrasis konfliktas kilo tik 2006 m. pradžioje, kai Maskvoje įvykusiame pasitarime reformos klausimu jai smarkiai pasipriešino dalis tuometinės Rusijos karinių pajėgų vadovybės. Nesutinkantiems generolams nuraminti Ivanovas tada pavadino reformą „eksperimentu“, tačiau tuo pat metu pasakė, kad apie trijų šimtų generolų teks atsisakyti. Reformos oponentus tikriausiai nuramino mintis, kad kol eksperimentas bus užbaigtas, o jo metu tikrintoms idėjoms pasitvirtinus nauja karinių pajėgų struktūra bus sukurta, daugelis jų jau bus išėję į atsargą.

2006 m. gegužę gynybos ministras Ivanovas išvyksta į rytines Rusijos karines apygardas, kur pristato koncepcijos principus ir paskelbia eksperimento pradžią. Reformos sėkmei užtikrinti buvo svarbu, kad eksperimentą vykdytų žmonės, suinteresuoti pasiekti geriausią rezultatą, todėl nutarta pasirinkti vidurinės grandies generolus. Sėkmės atveju jiems bus pasiūlyta įgyvendinti reformą bei eiti vadovaujančias pareigas naujoje organizacijoje. Suprasdama tai Rusijos vadovybė sukonzentruoja visus personalo klausimus vienoje rankose. Prezidento įsaku dar 2005 m. rugsėjo mėn. armijos

⁵ Бабакин А., „Надвигается существенная реорганизация вооруженных сил“, *Независимая газета*, 9 декабря 2005 г.

⁶ „На пути к новым Вооруженным Силам“, *Красная звезда*, 25 января, 2007 г.

⁷ Плугатарев И., „Военачальники бунтуют“, *Независимая газета*, 5 ноября 2004 г.

generolas Nikolajus Pankovas tampa Gynybos ministerijos valstybės-sekretoriumi, atsakingu už visus karinius paskyrimus. Skiriamaisiais pasirengimo reformai etapo bruožais galima laikyti patikimų ir reformos sėkme tikinčių generolų paiešką ir labai keistą vadų skyrimo į pareigas praktiką. Panašu, kad tie vadai, kuriais buvo pasitikima iš karto, yra skiriami prezidento įsakais. Vadai, kuriuos reikėjo patikrinti, skiriami gynybos ministro įsakymais. Šio principo laikomasi iki pat oficialios reformos pradžios. Reformai prasidėjus visi vadų paskyrimai vykdomi tik prezidento įsakais. Štai keletas pavyzdžių.

Prezidento įsaku 2006 m. rugsėjo mėn. paskirtas Tolimųjų Rytų karinės apygardos vadas gen. plk. Vladimiras Bulgakovas. Jam vadovaujant mokymų „Baikal 2006“ metu pirmą kartą tikrinama strateginės vadavietės koncepcija, t.y. kaip ši vadavietė galėtų kariauti. Prezidento įsakais skiriami vadovauti: Sibiro karinei apygardai – gen. plk. Aleksandras Postnikovas (2007 m. balandis), o naujai sukurtai eksperimentinei strateginei vadovybei – gen. plk. Nikolajus Tkačiovas (2007 m. rugsėjis). Ši vadovybė „Vostok 2007“ ir „Vostok 2008“ mokymuose toliau tikrina strateginės vadavietės gebėjimą kariauti. Dar 2007 metais prezidento įsakais skiriami: Karinių oro pajėgų vadas gen. plk. Aleksandras Zelinus, Juodosios jūros laivyno vadas viceadmirolas Aleksandras Kleckovas, Šiaurės laivyno vadas viceadmirolas Nikolajus Maksimovas, Ramiojo vandenyno laivyno vadas viceadmirolas Konstantinas Sedenka ir Baltijos laivyno vadas viceadmirolas Viktoras Mardusinas. Visi paskirtieji yra jauni, perspektyvūs, galėsiantys tarnauti karinėse pajėgose dar 8–10 metų, arba didelę patirtį turintys, karuose kariavę, gerai padėti kariuomenėje išmanantys bei reformos būtinumu ir sėkme suinteresuoti generolai. Dauguma jų sėkmingai susitvarkė su paskirtomis užduotimis eksperimento metu ir šiandien sėkmingai tarnauja toliau.

Eksperimentui einant į pabaigą, 2008 m. liepą prezidento įsaku paaukštinamas ir vienas iš reformos iniciatorių ir vyriausiasis projektuotojas J. Balujevskis. Kadangi savo darbą generaliniame štabe jis atliko, generolas pereina į RF saugumo tarybą ir dabar prižiūrės reorganizacijos vykdymą valstybės mastu.

Pasirengimo laikotarpiu gynybos ministro įsakymais tenkinosi 2007 m. rugsėjį paskirtas Karinių jūrų pajėgų vadas adm. Vladimiras Visockis, kuris netrukus buvo informuotas apie sprendimą perkelti karinio laivyno vadovybę į Sankt Peterburgą, ir 2007 m. gruodį paskirtas Leningrado karinės apygardos vadas gen. plk. Valerijus Gerasimovas. Pastarasis 2009 m. vasarį, t.y. po oficialios reformos pradžios paskelbimo, į Maskvos karinės apygardos vadus skiriamas jau prezidento įsaku. Gynybos ministro įsakymais paskirti ir generalinio štabo viršininkas gen. plk. Nikolajus Makarovas ir sausumos pajėgų vadas gen. plk. Vladimiras Boldyrevas. Šiandien Boldyrevas jau pakeistas. Naujas sausumos pajėgų vadas generolas Postnikovas paskirtas prezidento įsaku.

Be paminėto J. Balujevskio paaukštinimo, eksperimento pabaigoje įvyksta dar keletas įdomių įvykių. 2007 m. vasario mėn. buvęs kariškis Ivanovas

pakeičiamas civiliu Serdiukovu. Ivanovas pereina į vyriausybę ir toliau lieka vienas iš reformos globėjų. Visiškai iki tol su kariškiais reikalų neturėjusio civilio paskyrimas gynybos ministru turi padėti įgyvendinti naujus sprendimus ir kovoti su oponuojančiais kariškiais. 2008-ųjų m. pabaigoje užbaigus eksperimentą išformuojama jau paminėta Tkačiovo vadovaujama eksperimentinė strateginė vadovybė.

2008 m. spalio 15 d. Serdiukovo paskelbtas prezidento sprendimas patvirtinti naują Rusijos kariuomenės organizacinę struktūrą, susidedančią iš trijų lygių – karinės apygardos (strateginės vadovybės), regioninės (operacinės) vadovybės ir brigados – reiškė oficialią reformos pradžią. Pristatęs būsimos kariuomenės viziją, ministras pirmą kartą plačiau pristatė ir institucinės karinės organizacijos apmatius. Jis pranešė, kad iš centriniam kariniame aparate ir karinio valdymo ir administravimo struktūrose dirbančių 21 813 kariškių 2012 m. liks tik 8 500, iš tą dieną esančių daugiau nei 355 tūkstančių karininkų po reformos liks tik apie 150 tūkstančių, o iš 1107 generolų – tik 877⁸. Sumažės aukštųjų karininkų skaičius, tačiau padidės leitenantų. Mažinimas bus vykdomas etapais. Nors generalinio štabo funkcijos praktiškai nesikeis, tačiau jame bus atsakyta veik 1000 pareigybių. Daugiausia nukentės centrinė operacijų valdyba, kurioje iš 500 liks tik 200 pareigybių. Mažės ir kitos valdybos, tarp jų ir vyriausioji žvalgybos valdyba. Anksčiau generalinis štabas rengė visus planus, o kituose štabuose jie buvo įgyvendinami. Po reformos štabas vykdys tik strateginį planavimą. Operacijų planus joms patikėtomis kryptimis rengs strateginės vadovybės, o juos įgyvendins operacinės vadovybės ir pajėgos.

2.2. Pirmasis etapas. Taktinės grandies reorganizacija – perėjimas prie brigadų (2008–2009)

Pačią reformą numatytą vykdyti etapais⁹. Nežinia atsitiktinai ar ne, bet pirmasis reformos etapas, kurio pabaiga buvo įvardyta 2009 m. gruodžio 1 d., tapo paslėptas nuo pašalinių akių. Dar 2007 m. gruodžio mėn. Rusijos paskelbtas Sutarties dėl įprastinių ginkluotųjų pajėgų Europoje (ang. CFE) moratoriumas nebeleido užsienio kariniams inspektoriams rengti inspekcijų ir stebėti, kas vyksta Rusijos pajėgose. Rusijos Federacija taip pat nustojo teikti CFE sutartyje numatytą informaciją apie savo ginkluotąsias pajėgas.

Pirmojo reformos etapo metu planuota išformuoti divizijas ir jų pagrindu sukurti naujas brigadas. Sunku paaiškinti, kodėl pirmasis reformos etapas buvo padalytas į dvi dalis: iki 2009 m. liepos 1 d. ir iki 2009 m. gruodžio 1 d. Sprendžiant iš to, kad 2009 m. kovo mėn. jau buvo suformuotos 5 naujos

⁸ Гафутулин Н., „Мобильность, боеготовность, престиж“, *Красная звезда*, 15 октября 2008 г.

⁹ Поросков Н., „Товарищи потенциальные противники...“, *Время новостей*, 11 ноября 2008 г.

organizacinės struktūros brigados¹⁰ ir Sibiro karinėje apygardoje atlikti pirmi eksperimentiniai tokios brigados mokymai¹¹, galima daryti prielaidą, kad pirmosios etapo pusės akcentas tikriausiai buvo paskutinis naujos struktūros patikrinimas. Jį pabaigus pradėta masiškai kurti naujas brigadas. Per pirmąją etapo dalį numatyta suformuoti 46 naujo tipo brigadas, o per antrąją – dar 40 naujų brigadų¹². Peržiūrėjus visą šūsnį informacijos šaltinių, 2009 metų liepos mėnesį Rusijos sausumos pajėgose pasisekė aptikti 141 motorizuotųjų šaulių, tankų, artilerijos, raketų, specialiosios paskirties, ryšių, inžinerijos, logistikos ir t.t. brigadą. Net 54-ios iš jų buvo naujo tipo brigados, suformuotos nuo reformos pradžios. Dauguma jų, net trisdešimt, buvo motorizuotųjų šaulių ir tankų brigados. Europinėje Rusijos dalyje, Leningrado karinėje apygardoje, atsirado keturios naujos brigados, iš kurių dvi buvo motorizuotųjų šaulių. Maskvos karinėje apygardoje jų jau penkios: trys motorizuotųjų šaulių ir dvi tankų, Šiaurės Kaukazo apygardoje – vienuolika, iš kurių devynios motorizuotųjų šaulių. Dar daugiau tokių brigadų atsirado už Uralo esančiose karinėse apygardose. Pavolgio–Uralo karinėje apygardoje rasta dešimt naujų brigadų, iš kurių trys motorizuotųjų šaulių, viena tankų, dvi raketų. Sibiro karinėje apygardoje – trylika, iš kurių trys motorizuotųjų šaulių, viena tankų, dvi artilerijos, viena raketų. Tolimųjų Rytų karinėje apygardoje – trylika brigadų, iš jų dešimt motorizuotųjų šaulių. Kaip matome, iš pradžių reforma, kaip ir eksperimentas, vykdoma rytuose, todėl daugiausia naujų brigadų atsiranda irgi ten. Pirmos etapo dalies rezultatai (iki 2009 m. liepos mėn.) pateikiami 1 lentelėje.¹³

¹⁰ Поросков Н., „В российской армии созданы пять общевойсковых бригад“, *Время новостей*, 19 марта 2009 г.

¹¹ Миранович Г., Тихонов А., Худолеев В., Земляниченко А., „Бригада набирает силу“, *Красная звезда*, 17 февраля 2010 г.

¹² Тихонов А., „Ночная проверка боем“, *Красная звезда*, 18 июня 2009 г.

¹³ Autoriaus sudaryta suvestinė lentelė, fiksuojanti skirtinguose atviruose šaltiniuose paminėtas sausumos pajėgų brigadas. Skliausteliuose pateikiamas nuo etapo pradžios iki 2009 liepos 1 d. naujai suformuotų brigadų skaičius.

1 lentelė. Rusijos Federacijos sausumos pajėgų brigados 2009 m. liepos 1 d.

KARINĖ APYGARDA Brigados	LENINGRADO KARINĖ APYGARDA	MASKVOS KARINĖ APYGARDA	ŠIAURĖS KAUKAZO KARINĖ APYGARDA	PAVOLGIO- URALO KARINĖ APYGARDA	SIBIRO KARINĖ APYGARDA	TOLIMUJŲ RYTŲ KARINĖ APYGARDA
Motorizuotųjų šaulių	5 (2)	4 (3)	13 (6)	4 (3)	6 (4)	10 (10)
Tankų	?	2 (2)	?	1 (1)	1 (1)	?
Desanto-šturmo	?	?	1	1	1	1
Artilerijos	2	3	2	1	3 (2)	3 (1)
Reaktyvinės artilijos	?	2	1	?	1	1
Raketų	1	2	2	2 (2)	2 (1)	2
Priešlėktuvinės gynybos	3 (1)	2(1)	2	1	3 (2)	2(2)
Radiotechninės	1	1	2	1	?	1
Specialiųjų pajėgų	1	1	2	2	2	2
Ryšių	2 (1)	1	2 (1)	3 (3)	4 (3)	4
Elektroninės žvalgybos	1	1	?	?	1 (1)	1
Logistikos	?	1	?	1	1	1
ABC	?	1	1	1	1	1
Inžinerijos	?	?	1(1)	?	1	1
Iš viso: 141(54)	16 (4)	21 (6)	29 (8)	18 (9)	27 (14)	30 (13)

Po liepos 1 d. naujų brigados kuriamos ir toliau. 2009 metų gruodžio mėn. sausumos pajėgose pasisekė aptikti jau 164 motorizuotųjų šaulių, tankų, artilerijos, raketų, specialiosios paskirties, ryšių, inžinerijos, logistikos ir t.t. brigadas. Taigi atsirado dar dvidešimt trys visiškai naujos brigados. Bendras naujų, anksčiau neegzistavusių brigadų skaičius pasiekė septyniasdešimt aštuonis. Beveik neabejotina, kad ir anksčiau egzistavusios brigados pertvarkomos į naujos struktūros brigadas. Kaip ir pirmoje etapo pusėje dauguma naujų brigadų kuriamos Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose, tačiau dalis naujų sukuriama ir europinėje Rusijos dalyje. Dar vienas iš šio reformos etapo ypatumų yra planuojamas veik trisdešimties naujai sukurtų brigadų perdислоka-

vimas ir įkurdinimas visiškai naujose vietose¹⁴. Antros etapo dalies rezultatai pateikiami 2 lentelėje.¹⁵

2 lentelė. Rusijos Federacijos sausumos pajėgų brigados 2009 m. gruodžio 1 d.

KARINĖ APYGARDA Brigados	LENINGRADO KARINĖ APYGARDA	MASKVOS KARINĖ APYGARDA	ŠIAURĖS KAUKAZO KARINĖ APYGARDA	PAVOLGIO- URALO KARINĖ APYGARDA	SIBIRO KARINĖ APYGARDA	TOLIMŲJŲ RYTŲ KARINĖ APYGARDA
Motorizuotųjų šaulių	6 (3)	4 (3)	13 (6)	4 (3)	11 (9)	15 (15)
Tankų	?	4 (4)	?	1 (1)	1 (1)	?
Desanto-šturmo	?	?	1	1	1	1
Artilerijos	2	5 (2)	2	1	3 (2)	3 (1)
Reaktyvinės artilrijos	?	2	1	?	1	1
Raketų	1	2	2	2 (2)	2 (1)	2
Priešlėktuvinės gynybos	3 (1)	2(1)	2	1	3 (2)	2(2)
Radiotechninės	1	1	1	1	?	1
Specialių pajėgų	1	1	2	2	2	2
Ryšių	2 (1)	3(2)	2 (1)	3 (3)	4 (3)	5 (1)
Elektroninės žvalgybos	1	2 (1)	1 (1)	?	1 (1)	2(1)
Logistikos	?	1	?	1	1	1
ABC	1(1)	2(1)	1	1	2(1)	1
Inžinerijos	?	?	1(1)	?	1	1
Iš viso 164(78)	18 (6)	29 (14)	29 (9)	18 (9)	33 (20)	37 (20)

Šie rezultatai beveik atitinka duomenis, oficialiai skelbiamus atviruose šaltiniuose bei karinės vadovybės pasisakymuose, nurodančiuose po reformos

¹⁴ Литовкин Д. „Генерал армии, главком Сухопутных войск Владимир Болдырев: Сухопутные войска должны стать компактными и мобильными”, *Известия*, 25 июня 2009 г.

¹⁵ Autoriaus sudaryta suvestinė lentelė, fiksuojanti skirtinguose atviruose šaltiniuose paminėtas sausumos pajėgų brigadas. Skliausteliuose pateikiamas nuo etapo pradžios iki 2009 gruodžio 1 d. naujai suformuotų brigadų skaičius.

liekančių (172 brigados¹⁶) ir naujai sukurtų brigadų (80¹⁷-82¹⁸-85¹⁹ brigados) skaičių. Kaip matyti iš pateiktų lentelių, kai kurių brigadų trūksta. Tai nereiškia, kad jų nėra, tiesiog atviruose šaltiniuose informacijos apie jas rasti nepavyko.

Beveik kiekviena naujai suformuota brigada iškart dalyvauja mokymuose. Pavyzdžiui, Šiaurės Kaukaze vykusių mokymų „Kavkaz 2009“ metu patikrintos 7 naujos brigados²⁰. Brigadų mokymai vyko poligonuose už Uralo, Maskvos karinėje apygardoje (Mulino poligonas), vakarinėje Rusijos dalyje („Osen-2009“: Ladoga-2009 ir Zapad-2009). Po mokymų kiekviena nauja brigada praktiškai tapo nuolatinės parengties kariniu vienetu.

Planuojama, kad nuolatinės parengties brigadų, galinčių veikti po vienos valandos nuo signalo gavimo, bus nuo 76 iki 90²¹. Jos bus sukomplektuotos personalu visu 95–100 proc. Likusios brigados tikriausiai bus rezervo brigados. Jos arba bus sukomplektuotos personalu mažesniu procentu, arba bus ką tik gavusios naujų karių, todėl turės ilgesnį pasirengimo reagavimui laiką.

Visose brigadose yra šauktiniai ir kontraktininkai, tačiau jų skaičius yra skirtingas skirtingo tipo brigadose. Sakykim, motorizuotųjų šaulių brigadoje gali būti 80 proc. šauktnių ir 20 proc. kontraktininkų²², o priešlėktuvinės gynybos brigadoje – atvirkščiai.

Įdomu dar ir tai, kad po reformos visi naujos karinės struktūros vienetai, tarp jų ir naujos brigados, turės naujas vėliavas. Karinę atributiką gaminančios bendrovės generalinis direktorius interviu pasakė, kad 2009 metams jie privalo pateikti 90 naujų vėliavų, o ankstesniais metais bendrovė jau pagamino jų apie 200²³.

Be sausumos pajėgų, veik tuo pačiu metu reformuojamos ir karinės oro pajėgos, karines jūrų pajėgas matyt paliekant vėlesniam laikui²⁴. Šiandien anksčiau buvę karinės aviacijos pulkai ir divizijos jau reorganizuoti. Sausumos brigados analogu karinėse oro pajėgose tapo aviacijos bazė. Joje bus dislokuotos naikintuvų, naikintuvų-bombonešių, sraigtasparnių ir kitų orlaivių eskadrilės. Skelbiama, kad bazės bus trijų kategorijų²⁵. Pirmajai kategorijai priklausys bazės, turinčios 5–10 eskadrielių ir skirtos remti visoms pajėgoms. Žemesnių kategorijų bazės rems konkrečias pajėgas, pvz., sausumos ar laivyno. Įdomu, kad tik dalis aviacijos bazių priklauso KOP. Šiandien šių bazių yra kelios de-

¹⁶ Божьева О. „Незаконное вооруженное реформирование“, *Московский комсомолец*, 12 ноября 2008 г.

¹⁷ Интерфакс с ген. лт. С. Антоновым, *Эхо Москвы*, 2009 м. liepos 17 d.

¹⁸ Интерфакс-АВН, „23 дивизии Сухопутных войск России расформируют за три года“, 2009 м. lapkričio 11 d.

¹⁹ Интерфакс-АВН, „Российские Сухопутные войска готовы отразить нападение противника на любом стратегическом направлении“, 2009 м. rugsėjo 27 d.

²⁰ Денисов В., „Новая армия новой России“, *Красная звезда*, 16 июля 2009 г.

²¹ Литовкин В., „Сержанты командуют генералами“, *Независимая газета*, 19 июня 2009 г.

²² Васенин В., „Обойма Макарова“, *Российская газета*, 23 марта 2010 г.

²³ Князьков С., „Прикосновения к святыне“, *Красная звезда*, 29 июля 2009 г.

²⁴ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

²⁵ Гаврилов Ю., „В ожидании времени “Ч”“, *РГ (Неделя)*, 8 октября 2009 г.

šimtys, tačiau jau pasirodė pareiškimų, kad jų gali likti tik aštuonios²⁶. Didelė dalis naujų aviacijos bazių tikriausiai bus pavaldžios oro-kosminės erdvės gynybos pajėgoms (OKG), laivynui, galbūt sausumos pajėgoms (sraigasparnių bazės).

Įvairiuose Rusijos šaltiniuose minimos 69 naujos aviacijos bazės. Tai daugiau nei įvairiuose pareiškimuose įvardytos „55 naujos aviacijos bazės“²⁷. Aviacijos bazių paskirstymas pirmojo etapo pabaigoje pateikiamas 3 lentelėje²⁸.

3 lentelė. Rusijos Federacijos karinių oro pajėgų bazės 2009 m. gruodžio 1 d.

KARINIŲ ORO PAJĖGŲ VADOVYBĖ	AVIACIJOS BAZIŲ SKAIČIUS	AVIACIJOS BAZĖS (NR)
KOP ŠTABAS	2	2457, 6996 uav
1-a KOP	8	86, 877,714, 922, 6960, 6965, 6992, 6996
2-a KOP	2	320, 6978
3-a KOP	3	265, 6984, 6986
4-a KOP	9	999, 3624, 6969,6970, 6971, 6972, 6973, 6974, 697?
Tolimosios aviacijos	7	1449, 3918, 6950, 6951, 6952,6953, 6954
Transporto aviacijos	5	3919, 69??, 6956, 6957, 6958
Oro kosminės erdvės gynybos	24	?, 30, 420, 4215, 6956, 6959, 6962, 6963, 6964, 696?, 6967, 6968, 6975, 6977, 6979, 6980, 6981, 6982, 6985, 6987, 6988, 6989, 6990, 7000
Laivyno	9	52, 2512, 7050, 7051, 7053, 7054, 7057, 7058, 7061
IŠ VISO	69	

Panašu, kad jau šiame etape iš karinių oro pajėgų išskirtai ir naujai suformuotai oro ir kosminės gynybos operacinei vadavietei²⁹ pavaldžios 24 aviacijos bazės ir 13 naujų oro-kosminės erdvės gynybos brigadų. Jos paskirstytos po visą Rusiją. Oro kosminės erdvės brigados sukurtos dalies anksčiau KOP pajėgoms priklausiusių priešlėktuvinės gynybos vienetų pagrindu ir apginkluotos S-300, S-400 sistemomis bei naikintuvais. Keletas jų turi savo aviacijos bazes. Kartu su kosmoso karuomenei priklausančiomis išankstinio išpėjimo apie raketų užpuolimą stotimis jos turėtų tapti pagrindu Rusijos oro kosminės erdvės gynybai sukurti.

²⁶ Садчиков А., „Уйдут на базу“, *Известия*, 9 июня 2010 г.

²⁷ Литовкин В., „Минобороны приоткрывает карты“, *Независимая газета*, 14 ноября 2008 г.

²⁸ Autoriaus sudaryta suvestinė lentelė, fiksuojanti skirtinguose atviruose šaltiniuose paminėtas skirtingas aviacijos bazes. „?“ pažymėtos bazės, kurių dislokavimo vieta žinoma, bet numeriai dar nenustatyti.

²⁹ Сообщение Интерфакс-АВН, 21 ноября 2008 г.

2.3. Antrasis etapas. Operacinė ir strateginė grandis – operacinė ir strateginė operacinė vadovybės (2010–2012)

Antrojo reformos etapo, matyt vykstančio šiandien, pagrindinis akcentas yra viršutinės pajėgų vadovavimo ir valdymo dalies sutvarkymas. Oficialiai sakoma, kad naujoji struktūra padės atsisakyti vienos valdymo grandies – divizijos. Senoji struktūra numatė šią valdymo grandinę: pulkas-divizija-korpusas-armija-karinė apygarda (karo metu frontas). Naujoje struktūroje pulko-divizijos grandis taps brigada, korpusas-armija taps operacine vadovybe, o karinė apygarda (viena ar sujungtos kelios) pavirs į jungtinę strateginę vadovybę. Taigi iš esmės bus ne tik įvestos brigados ir nebeliks pulkų bei divizijų, bet ir bus sujungtas korpuso ir armijos lygmuo, t.y. bus galima vieno iš jų (panašu, kad korpuso) atsisakyti.

Apie operacines vadovybes kalbama labai mažai. Remiantis tuo, kas žinoma, sausumos ir karinėse oro pajėgose šios vadovybės kuriamos egzistavusių armijų, o laivyne – flotilių ir laivynų pagrindu. Šiandien galima teigti, kad sausumos pajėgose kuriamos ar baigiama kurti apie dešimt operacinių vadovybių, o karinėse oro pajėgose jau sukurta 7 operacinės vadovybės. Pasirodė ir pirmosios užuominos, kad kai kurios flotilės ar net laivynai taip pat performuojamos į operacines jūrų vadovybes. Pavyzdžiui, užsiminta apie planus Kaspijos flotilę pertvarkyti į operacinę vadovybę ir įtraukti ją į Juodosios jūros laivyno sudėtį³⁰. 2009 m. rugsėjo 1 d. Rusijos prezidento įsakas priskiria Juodosios jūros laivyną Šiaurės Kaukazo karinės apygardos vado pavaldumui ir taip smarkiai sumažina jo statusą³¹. Laivyne, kaip ir karinėse oro pajėgose, šalia vadovybių, kuriamų laivynų pagrindu, pradeda atsirasti ir specializuotos operacinės vadovybės, pvz., povandeninių pajėgų³².

Strateginių vadovybių sukūrimas numatytas reformos koncepcijoje ir, patikrintas eksperimentais, yra neišvengiamas, tačiau dėl įvairių priežasčių apie jų kūrimą iki šiol stengtasi plačiai nekalbėti. Gan ilgai netgi aukščiausioji vadovybė teigė, kad jokių strateginių vadovybių nebus, tiesiog kiekviena karinė apygarda bus pertvarkyta. Pirmieji oficialūs patvirtinimai, kad jos bus ir nebūtinai kiekvienoje apygardoje, pasirodė 2009-ųjų m. pabaigoje. Sausumos pajėgų vadas, apibendrinamas mokymų „Ladoga 2009“ rezultatus, pareiškė, kad prezidento įsakas dėl strateginių vadovybių sukūrimo vietoj karinių apygardų bus pasirašytas dar iki metų pabaigos³³. Jo žodžiais, strateginės vadovybės rankose bus sutelktos milžiniškos pajėgos. Jų pavaldumui teks ne tik joms priskirtose teritorijose dislokuotos sausumos, karinės oro, karinės jūrų, oro desanto, bet ir vidaus reikalų ir ypatingųjų situacijų ministerijų, federalinės saugumo tarnybos ir kitų žinybų pajėgos. Joms patikėtomis kryptimis

³⁰ По материалам информационных агентств, „Каспий соединили с Черным морем“, *Независимая газета*, 17 июля 2009 г.

³¹ Литовкин В., „Со стратегическим размахом“, *Независимая газета*, 11 сентября 2009 г.

³² Интерфакс-АВН, „В ВМФ России создано командование подводных сил“, 12 декабря 2009 г.

³³ Гаврилов Ю., „В ожидании времени “Ч”, *РГ (Неделя)*, 8 октября 2009 г.

strateginės vadovybės atliks visą reikalingą planavimą ir bus atsakingos už visas vykdomas ar planuojamas vykdyti operacijas ne tik Rusijos teritorijoje, bet ir už jos ribų.

Kaip jau minėta, nepaisant išsakytų minčių, jog kiekviena karinė apygarda bus paversta strategine vadovybe, panašu, kad pertvarka bus vykdoma pagal 2005 m. parengtą planą. Pastarasis numatė neprisirišti prie egzistuojančių struktūrų, t.y. karinių apygardų, bet orientuotis į strategines kryptis. Tikriausiai bus sukurtos keturios sausumos strateginės vadavietės, po vieną visomis strateginėmis kryptimis: vakaruose, pietuose, šiaurėje ir rytuose. Panašu, kad strateginės vadovybės statusą išlaikys ir sudaryta oro kosminės erdvės strateginė vadovybė, o ateityje – Rusijos branduolines pajėgas valdysianti struktūra.

„Vakarinei“ strateginei vadavietei bus priskirtos pajėgos, šiandien esančios Leningrado ir Maskvos karinių apygardų žinioje, bei Baltijos ir Šiaurės jūros laivynai. Strateginės vadovybės štabas įsikurs Sankt Peterburge. Ją planuojama pavadinti vakarine karine apygarda. Baltijos ir Šiaurės laivynų priskyrimas dar daugiau sustiprina jau anksčiau išsakytus teiginius, kad ir laivynų pagrindu gali būti kuriamos jūrų operacinės vadovybės.

„Pietinei“ strateginei vadovybei, arba pietinei karinei apygardai, bus priskirtos šiandieninės Šiaurės Kaukazo karinės apygardos pajėgos, dalis Pavolgio–Uralo karinės apygardos teritorijos ir pajėgų bei Juodosios jūros laivynas ir Kaspijos flotilė. Kaip jau minėta, labai tikėtina, kad flotilė bus inkorporuota į Juodosios jūros laivyną, o pastarasis pertvarkytas į jūrinę operacinę vadovybę. Apygardos štabą ketinama įkurti Rostove prie Dono.

„Centrinei“ strateginei vadovybei bus priskirta didesnė Pavolgio–Uralo karinės apygardos dalis ir Sibiro karinės apygardos pajėgos. Ji bus pavadinta centrine karine apygarda, o jos štabas įsikurs Jekaterinburge.

„Rytinei“ strateginei vadovybei bus atiduotos Tolimųjų Rytų karinės apygardos pajėgos, Ramiojo vandenyno laivynas ir Kamčiatkos flotilė. Ji taps rytine karine apygarda su štabu Chabarovske.

Gali būti, kad šalia sausumos strateginių vadovybių gali atsirasti ir specializuotos, atsakingos už veiklos rūšį, pvz., oro kosminės erdvės gynybą, branduolinį ginklą ar mobilias greitojo reagavimo pajėgas, strateginės vadovybės. Etapo pabaiga numatoma 2012 m., tačiau kai kurios strateginės vadovybės, atrodo, jau yra sukurtos (pvz. oro kosminės erdvės gynybos) Pats keturių sausumos strateginių vadovybių sukūrimas bus baigtas 2010 m. gruodžio 1 d.³⁴ Šių strateginių vadovybių ribos ir veiksmų kryptys pateikiamos 1 paveikslėlyje.

³⁴ РИА Новости, „Количество военных округов сократят до четырех“, *Правда.Ру*, 28 мая 2010 г.

1 pav. Planuojamos Rusijos Federacijos strateginės vadovybės

2.4. Trečiasis etapas. Reorganizacijos pabaiga – optimizacija ir perginklavimas (2012–2020)

Šiame etape tikriausiai bus sprendžiama keletas uždavinių. Pirmiausia numatoma užbaigti visos struktūros, apimančios ne tik Gynybos ministerijos, bet ir kitų Rusijos ginkluotųjų žinybų pajėgas, optimizavimą, sukurti karo meto struktūrą ir apginkluoti pajėgas. Visa tai turėtų baigtis 2015–2016 m. Kitas uždavinys – esminis sukurtos organizacijos perginklavimas naujo tipo ginkluote. Tai turi būti atlikta iki 2020 m.

Po optimizavimo laikotarpio numatomas bendras Rusijos karinių pajėgų karių skaičius svyruos apie 1 milijoną³⁵. Beveik visa kariuomenė bus pasirengusi kariauti iš karto³⁶. Sausumos pajėgas turėtų sudaryti 270 tūkst. karių³⁷. Pajėgos bus kompaktiškos. Iš 1890 sausumos karinių vienetų ir dalių liks 172, iš kurių nuo 76 iki 90 bus nuolatinės parengties³⁸. Likusieji bus rezerviniai su kiekvienam iš jų nustatytu pasirengimo veikimui laikotarpiu³⁹. Iš 340 KOP karinių dalinių liks 180⁴⁰, strateginės paskirties raketų pajėgose jų sumažės nuo 12 iki 8, kosminėse pajėgose – nuo 7 iki 6, oro desanto pajėgose – nuo 6 iki 5⁴¹. Taip pat sumažės mobilizacinių sandėlių ir mokomųjų institucijų, užnugario bazių ir kitų karinių struktūrų, kurios nėra nuolatinės parengties, skaičius.

³⁵ Коновалов А., „Армия для страны, а не наоборот“, *Огонёк*, 8 июня 2008 г.

³⁶ Божьева О., „Незаконное вооруженное реформирование“ *Московский комсомолец*, 12 ноября 2008 г.

³⁷ Коновалов А., „Армия для страны, а не наоборот“, *Огонёк*, 8 июня 2008 г.

³⁸ Литовкин В., „Сержанты командуют генералами“, *Независимая Газета*, 19 июня 2009 г.

³⁹ Черняк И., Гаврилов Ю., „Армия при цели“, *Российская газета*, 24 сентября 2009 г.

⁴⁰ Литовкин В., „Минобороны приоткрывает карты“, *Независимая газета*, 24 ноября 2008 г.

⁴¹ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

Šiame etape planuojama suformuoti rezervo ir mobilizacijos dalinius⁴² ir išspręsti karinių teritorinių infrastruktūrų (gynybinių rajonų) sukūrimo klausimus. Pagrindiniais rezervo vienetais tikriausiai taps visa grupė šiandien sukurtų naujos organizacinės struktūros brigadų. Reguliariai arba pagal poreikį jos bus komplektuojamos rezervistais ir šaukstiniais, atliks kovinį suderinamumą ir prireikus galės greitai sustiprinti pajėgas konkrečiame regione. Svarstomas ir greitesnio jų pavertimo nuolatinės parengties vienetais būdas. Planuojama, kad jas būtų galima užpildyti kariais iš kitų nuolatinės parengties brigadų, dislokuotų kituose šalies regionuose, juos permetant į naują vietą karine ar civiline aviacija. Atvykę į vietą jie pasiims rezervinės brigados ginkluotę ir bus pasirengę veikti⁴³. Tokių rezervinių brigadų (apie pora dešimčių pėstininkų ir artilerijos brigadų) jau atsirado Sibiro ir Tolimųjų Rytų karinėse apygardose. Likusioje Rusijos dalyje rezervinių brigadų tikriausiai bus daug mažiau, o kai kuriose vietose, pvz., Kaliningrado regione,⁴⁴ Leningrado karinėje apygardoje⁴⁵ ar Šiaurės Kaukaze jų iš viso nenumatoma. Kita karo meto struktūros dalis bus karinės įrangos sandėliai, oficialiai pavadinti ginkluotės saugyklomis. Jie tikriausiai turės naujos brigados struktūrą ir reikiamą ginkluotę, taps pagrindu karo meto vienetais sukurti.

Galiosiausiai bus imtasi įtvirtinti kitų Rusijos ginkluotų struktūrų ir žinybų, tokių kaip Vidaus reikalų ministerija ir pan., vietą ir vaidmenį bendroje karinėje organizacijoje. Gynybos ministro A. Serdiukovo žodžiais, šių struktūrų pertvarkos procesas jau irgi prasidėjo⁴⁶.

Vykdomą struktūros optimizavimą lydi visapusiškas karinės norminės bazės atnaujinimas. Sprendžiant iš vadų pasisakymų atnaujinimo tempai dideli. 2009 m. birželį generolas V. Boldyrevas kalba apie jau parengtą keturiasdešimties naujų karinių normatyvų, normų, metodinių nurodymų, statutų ir kitų karinei veiklai reikalingų dokumentų paketą, kuris bus patikrintas mokymų „Ladoga“ ir „Zapad“ metu⁴⁷. 2010 m. kovo mėnesį generalinio štabo viršininkas N. Makarovas užsimena apie parengtus dar 148 naujus dokumentus, kurie bus tikrinami mokymų „Vostok 2010“ metu. Iki 2010 m. spalio mėn. numatyta parengti visus reikiamus dokumentus, juos patvirtinti ir nuo 2011 m. sausio 1 d. pradėti naudoti⁴⁸.

Visgi pagrindinis struktūros optimizavimo akcentas – ne kovinių pajėgų, o kovinės paramos ir kovinio aprūpinimo grandžių, karinio mokymo įstaigų ir pan. galutinis pertvarkymas. Planuojama iš pagrindų pertvarkyti karinio užnugario struktūrą. Vienas iš esminių pakeitimų, numatytų „Ivanovo doktrinoje“, siūlo atsakyti eksteritorinio pajėgų aprūpinimo principo. Anksčiau

⁴² Литовкин В., „Публичный день генерала Макарова“, *Независимая газета*, 17 декабря 2008 г.

⁴³ Бондаренко А., „Оперативный резерв для островного гарнизона“, *Красная звезда*, 22 мая 2010 г.

⁴⁴ Интерфакс-Северо-Запад, „Россия-Балтфлот-Реформа“, 21 ноября 2009 г.

⁴⁵ Интерфакс-Северо-Запад, „Россия-Ленво-Реорганизация“, 29 ноября 2009 г.

⁴⁶ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

⁴⁷ Литовкин Д., „Генерал армии, главком Сухопутных войск Владимир Болдырев: Сухопутные войска должны стать компактными и мобильными“, *Известия*, 25 июня 2009 г.

⁴⁸ Васенин В., „Обойма Макарова“, *Российская газета*, 23 марта 2010 г.

daug pastangų, pajėgų ir išlaidų buvo skiriama atsargoms iš viename Rusijos regione esančių saugyklų nugabenti į kitą. Dabar pajėgos bus aprūpinamos teritoriniu principu. Naujos brigados praktiškai viską, kas joms priklauso, turės savo saugyklose⁴⁹, o reikalingi papildymai bus gabenami iš vietinių atsargų. Tai leis smarkiai sumažinti užnugario pajėgų, sandėlių, saugyklų skaičių ir reikalingų atsargų kiekius. Gynybos ministerija planuoja išformuoti 277 šiai dienai turimus karinius sandėlius ir bazes, o jų pagrindu sukurti 34 kompleksines visų pajėgų užnugario materialinio aprūpinimo ir techninio aptarnavimo bazes⁵⁰.

Logistiniam aprūpinimui pagerinti bus išformuoti anksčiau buvę nevisiškai sukomplektuoti užnugario kariniai vienetai. Atsisakyta pulkų. Visus juos pakeis iki galo sukomplektuoti nuolatinės parengties vienetai: brigados ir batalionai. Iki 2010 m. pabaigos numatoma kiekvienoje karinėje apygardoje sukurti mažiausiai dvi jai tiesiogiai pavaldžias materialinio aprūpinimo brigadas⁵¹. Jau išformuotos anksčiau užnugario pajėgoms priklausiusios visos devynios nevisiškai sukomplektuotos automobilių brigados. Vietoj jų surkurta apie 20 nuolatinės parengties, iki galo sukomplektuotų atskirųjų automobilių batalionų. Kiekviena operacinė vadovybė gaus po vieną, o strateginė vadovybė – po du tokius batalionus⁵². Dalis naujų batalionų perkelti į naujas nuolatinio dislokavimosi vietas. Pavyzdžiui, buvusios Maskvos karinės apygardos automobilių brigados pagrindu sukurtas nuolatinės parengties atskirasis automobilių batalionas perdislokuotas į Šiaurės Kaukazą⁵³. Kasdieniniam brigadų aprūpinimui nuolatinėse jų dislokacijos vietose užtikrinti planuojama visas ne karines aptarnavimo paslaugas atiduoti civilinėms struktūroms ar net privačioms bendrovėms. Tuo tikslu vienoje Maskvos ir trijose Sibiro karinės apygardos brigadose atliekamas eksperimentas. Jo metu visus karinių vienetų aptarnavimo darbus (personalo maitinimą, aprangos skalbimą, teritorijos priežiūrą ir pan.) atlieka civilinės įmonės⁵⁴.

Optimizavimo rezultatas turėtų būti ne tik pakeistas karinio personalo skaičius, bet ir jo sudėtis. Kaip jau minėta, visos taikos meto karinės pajėgos turės apie 1 mln., o karo meto pajėgos – 1,7 mln. karių⁵⁵. Planuojama sumažinti apie 200 tūkst. karininkų pareigybių bei visiškai atsisakyti 140 tūkst. praporščikų. Pirmas žingsnis jau žengtas atsisakant apie 40 tūkst. neužimtų karinių etatų. 2009 m. gruodžio 1 d. Rusijos karinėse pajėgose nebeliko praporščikų ir tik apie 20 tūkst. iš jų palikta tarnauti naujai sukurtose seržantų pozicijose⁵⁶. Kitas žingsnis buvo palaipsniui atsisakyti civilines aukštųjų mokyklų karines katedras baigusiu ir dvejus metus tarnauti pašauktų leitenantų. Tokių yra apie

⁴⁹ Литовкин Д. „Минобороны в поисках нового облика“, *Известия*, 18 ноября 2009 г.

⁵⁰ Интерфакс-АВН, „Россия-Армия-Тыл-Реорганизация, 11 ноября 2008 г.

⁵¹ Тихонов А., Потехина А., Елисеева М., „На передовой и в тылу“, *Красная звезда*, 25 июня 2010 г.

⁵² Интерфакс-АВН, „Россия-Армия-Преобразования, 21 ноября 2008 г.

⁵³ Интерфакс-АВН, „Войска Северо-Кавказского военного округа (СКВО) усилены 474-м отдельным автомобильным батальоном“, 26 октября 2009 г.

⁵⁴ Литовкин В., „СибВО переходит на аутсорсинг“, *Независимая газета*, 25 июня 2010 г.

⁵⁵ Литовкин Д., „Минобороны в поисках нового облика“, *Известия*, 18 ноября 2009 г.

⁵⁶ Соловьев В., „Новые декабристы“, *Независимая газета*, 21 ноября 2008 г.

7,5 tūkst. ir iki 2010 metų jų nebeliks. Nebus pasigailėta ir reformos paskelbimo metu tarnaujančių 26,7 tūkst. jau pasiekusių nustatytą tarnybai amžių karininkų. Numatoma visus juos kartu su iki pirmo etapo pabaigos, t.y. 2009 m. gruodžio mėn., nustatytą tarnybos laiką ištarnausiančiais 9,1 tūkst. kariškių atleisti⁵⁷. Vyksta karinių pareigybių mažinimas. Gynybos ministerijos vertinimu, vien karinių sandėlių ir bazių bei automobilinių brigadų reorganizavimas leis atsisakyti apie 12,5 tūkst. karinių pareigybių, iš kurių veik 5,6 tūkst. yra karininkai ir praporščikai⁵⁸. Sucivilinamos karinio medicinos personalo, kai kurių mokymo įstaigų pareigybės. Karinėse oro pajėgose planuojama atsisakyti apie 50 tūkst. karininkų pareigybių. Be viso to, karininkų skaičiui mažinti ir pagal sutartis dirbančių karių skaičiui didinti Rusijoje imtasi žingsnio, kurio, ko gera, nebuvo per visą jos karinių pajėgų gyvavimo istoriją. Baigusieji karo mokyklas karininkai arba iškart atleidžiami, arba jiems pasiūloma dirbti pagal tarnybos sutartį skiriant juos tarnauti į seržantų ar net eilinių pareigas. Tokie faktai jau užfiksuoti geležinkelio pajėgose ir Šiaurės laivyne⁵⁹.

Nors buvo skelbiama, kad visi šie sumažinimai turėtų būti atlikti iki 2016 m., tačiau panašu, kad tai bus atlikta anksčiau. Situacija pateikiama 4 lentelėje⁶⁰.

4 lentelė. **Karininkų skaičius Rusijos karinėse pajėgose**

KARININKAI	PRIEŠ REFORMĄ	2009 m. PABAIGA
Generolai	1 200	780
Pulkininkai	60 000	8 000
Karininkai	355 000	150 000
Puskarininkiai/mičmanai	142 000	0

Kaip ir buvo numatyta⁶¹, karinio rengimo sistema pertvarkoma iš esmės. Vietoj anksčiau buvusių penkiolikos karinių akademijų, keturių karinių universitetų ir keturiasdešimt šešių skirtingų karinių aukštųjų mokyklų ir institutų planuojama sukurti dešimt stambių mokymo įstaigų. Iš jų trys bus kariniai mokslo ir tyrimų centrai, šešios karo akademijos ir vienas karinis universitetas. Jau šiais metais Maskvoje, Pamaskvėje ir Sankt Peterburge pradės veikti kariniai mokslo ir tyrimų centrai⁶². Jie bus atsakingi už karininkų rengimą ir mokslinius tyrimo darbus konkrečiose karybos srityse⁶³. Iš viso beveik trečdaliu sumažintas dabartinis karinių aukštųjų mokyklų skaičius, o likusios priskirtos atitinkamiems mokymo ir tyrimo centrums ir taps jų filialais. Šiandien dalis

⁵⁷ Гафутулин Н., „Мобильность, Боеготовность, Престиж“, *Красная звезда*, 15 октября 2008 г.

⁵⁸ Литовкин В., „Минобороны приоткрывает карты“, *Независимая газета*, 24 ноября 2008 г.

⁵⁹ Литовкин Д., „Погонный минимум“, *Известия*, 29 июня 2010 г.

⁶⁰ „Генштаб отчитался о сокращении командиров“, *Известия*, 23 декабря 2009 г.

⁶¹ Ivanovo doktrina numatė kad karinio rengimo reforma turi būti baigta 2010 m.

⁶² Иванов В., „Военная реформа: мнения Минобороны и экспертов“, *Независимая газета*, 18 декабря 2009 г.

⁶³ Гафутулин Н., „Мобильность, Боеготовность, Престиж“, *Красная звезда*, 15 октября 2008 г.

mokyklų jau uždaryta, o iki 2013 m. jų bus uždaryta dar apie dvidešimt. Nutarta laikinai sustabdyti naujų karininkų rengimą, todėl nuo 2010 m. rugsėjo 1d. visos Rusijos karo mokyklos rengs tik seržantus⁶⁴. Devyniolikoje⁶⁵ iš jų jau dabar kuriami seržantų rengimo centrai. Vienas iš pirmųjų sukurtas Riazanėje⁶⁶. Šauktiniai bus rengiami atskiruose karinio rengimo centruose. Visa naujoji profesinio karinio rengimo sistema turėtų atrodyti taip (3 pav)⁶⁷.

PAJĖGOS	Generalinis štabas	Sausumos pajėgos	Karinės oro pajėgos	Karinės jūrų pajėgos	Strateginių raketų pajėgos	ABC	Kosmoso pajėgos	Užnugario pajėgos	Kita
MOKSLO ĮSTAIGOS									
Mokslų ir tyrimo centrai		1	1	1					
Akademijos	1	1				1	1	1	1
Kariniai universitetai									1
Karo mokyklos		9	7	10	2	2	2	?	?

2 pav. Nauja Rusijos karinio rengimo sistema

Paskutinis šio etapo uždavinys yra perginkluoti naująją struktūrą. Iki 2012 m.⁶⁸ naujos ginkluotės kiekis pajėgose turėtų sudaryti ne mažiau kaip 30 proc. Vėliau, iki 2020 m., jis turėtų pasiekti 70–100 proc.⁶⁹ Šiandien naujos brigados apginkluojamos turimais naujais ginklais ir modernizuotomis jų versijomis. 2009 metais keletas motorizuotųjų šaulių brigadų jau buvo perginkluotos vien naujais tankais T-90 ir šarvuotomis kovos mašinomis BMP-3⁷⁰. Senos ginkluotės iš viso nebeliko ir kai kuriose karinėse apygardose. Sakykim, Maskvos karinės apygardos pajėgose 2010 metų pradžioje buvo likusi tik nauja ir paskutinių modifikacijų ginkluotė (T-90, BMP-3)⁷¹. 2010 m. į pajėgas pateks dar apie 250 tankų T-90, naujos priešlėktuvinės gynybos sistemos „Buk-M3“, raketinės sistemos

⁶⁴ Литовкин Д., „Погонный минимум“, *Известия*, 29 июня 2010 г.

⁶⁵ Белоусов Ю., „За содействием – к журналистам“, *Красная звезда*, 19 мая 2010 г.

⁶⁶ Александров А., „Миссия выполнима“, *Красная звезда*, 16 июля 2009 г.

⁶⁷ Autoriaus sudaryta suvestinė lentelė, fiksuojanti skirtinguose atvirose šaltiniuose paminėtas mokymo įstaigas.

⁶⁸ Kiti šaltiniai (pvz., A. Medvedevas (2010 05 24) įvardija ne 2012, o 2015 m.

⁶⁹ Черняк И., Гаврилов Ю., „Армия при цели“, *Российская газета*, 24 сентября 2009 г.

⁷⁰ Бородин Ю., „Экзамен на профпригодность“, *Красная звезда*, 20 ноября 2009 г.

⁷¹ „Russia moves forward with modernisation“, *Janes's defence review*, May 12, 2010.

„Smerč“, „Uragan“, „Grad“.⁷² 2011 m. planuojama per 3 tūks. vienetų visiškai naujos įvairios technikos ir ginkluotės, tokios kaip tankai T-90A, pėstininkų kovos mašinos BMP-2M, BMP-3, savaeigės artilerijos sistemos „Chosta“ 2C-19 „Msta-S“, šarvuočiai BTR-70M, BTR-80, automobiliai „Kamaz“. Ja planuojama apginkluoti 5 brigadas⁷³. Dauguma naujų brigadų Sibire ir Tolimuosiuose Rytuose buvo sukurtos sena ginkluote ginkluotų karinių vienetų pagrindu ir nebuvo kuo jas apginkluoti. Į šiuos rajonus iš europinės Rusijos dalies skubiai permetama naujesnė ginkluotė. Atsinaujina ir karinės oro pajėgos. Paskelbta, kad 2010 m. turi būti išigyta 30 sraigtasparnių bei 28 kovos lėktuvai⁷⁴, o iki 2015 m. planuojama išigyti apie 400 naujų sraigtasparnių Mi-28, Ka-52, Mi-8M⁷⁵.

Be ginkluotės, ypač svarbus yra ir kitos karinės įrangos išsigijimas, pavyzdžiui, įrangos, skirtos kariuomenės vadovavimui ir valdymui (V2) pagerinti. Be procedūrų, efektyvus pajėgų V2 priklauso ir nuo priemonių informacijai ir komandoms perduoti (iš esmės ryšių priemonių) būklės. Jei V2 procedūros jau beveik parengtos, patikrintos mokymų Kavkaz 2009, Ladoga 2009, Zapad 2009, Vostok 2010 metu ir bus patvirtintos, tai ryšių priemonių būklė Rusijos kariuomenėje šiandien gan prasta. Apie 85 proc. naudojamų ryšių priemonių yra beviltiškai pasenusios⁷⁶. Prezidentas N. Medvedevas, besilankydamasis Maskvos karinės apygardos štabe ir apžiūrėdamas armijoje naudojamas ryšių priemones, pasidžiaugė, kad baigta kurti naujos kartos radijo stotis „Azar“. Kartu jis nurodė iki 2012 m. pakeisti visas senas, analogines ryšių priemones naujomis skaitmeninėmis. Šiandien jos jau tiekiamos į brigadų taktinius padalinius, o iki 2010 m. pabaigos naujomis ryšių priemonėmis turi būti aprūpinta visa kariuomenės taktinė grandis⁷⁷.

Trūkstamam, o vėliau ir visiškam perginklavimui užtikrinti peržiūrimi bendri pajėgų perginklavimo planai ir programos bei didinamas finansavimas ginkluotei ir įrangai išigyti. Naujoji perginklavimo programa, apimanti 2010–2020 m. laikotarpį, tuoj bus patvirtinta. Joje planuojama konkrečiai įvardyti pajėgų pateiktus reikiamos ginkluotės ir įrangos tipus ir kieki, o finansavimą skirti tiesiogiai gamintojams, o ne pajėgoms⁷⁸. Naujai programai finansuoti iki 2020 m. numatoma skirti 13 trln. rublių – tai sudarytų vidutiniškai po 1,3 trln. rublių kasmet. Gynybos ministerija mano, kad to nepakanka ir prašo daugiau – 36 trln. rublių⁷⁹. Panašu, kad skiriamas skaičius gali padidėti. Pažymėtina, kad neseniai priimtas sprendimas infliacijai 2009–2011 metais kompensuoti, todėl prie šiandien skiriamų lėšų pridėjama dar nuo 40 iki 70 mlrd. rb. Rusijos valstybinių

⁷² Худолеев В., „Сухолутная мощь отчизни“, *Красная звезда*, 26 февраля 2010 г.

⁷³ „Генерал армии, главнокомандующий Сухопутных войск Владимир Болдырев: Сухопутные войска должны стать компактными и мобильными“, *Известия*, 25 июня 2009 г.

⁷⁴ Литовкин Д., „Генштаб отчитался о сокращении командиров“, *Известия*, 23 декабря 2009 г.

⁷⁵ Интерфакс-АВН, „В ВВС России к 2015 году поступят 400 новых вертолетов“, 20 мая 2009 г.

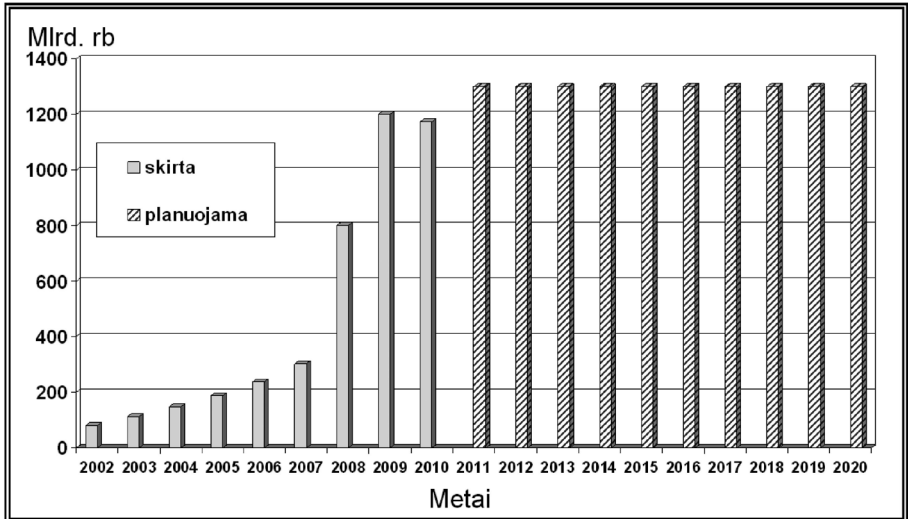
⁷⁶ Гаравский А., „Связь решает все“, *Красная звезда*, 22 мая 2010 г.

⁷⁷ ТВ РТР передача „Вести“, 19:00, 23 мая 2010 г.

⁷⁸ ИТАР-ТАСС, „Госпрограмма по вооружению на 2011–2020 годы будет утверждена президентом РФ в третьем квартале 2010 года“, 25 мая 2010 г.

⁷⁹ Литовкин В., „Россия в арьергарде гонки вооружений“, *Независимая газета*, 4 июня 2010 г.

užsakymų kariniam kompleksui finansavimas parodytas 4 paveikslėlyje⁸⁰.

3 pav. Rusijos užsakymai kariniam pramoniniam kompleksui finansuoti (mlrd. rb)

Šalia biudžetinių lėšų ginkluotei įsigyti Gynybos ministerijai leista imtis veiksmų papildomam, nebiudžetiniam finansavimui gauti. Gynybos ministerija parduoda reformos metu atsilaisvinusią karinę infrastruktūrą ar seną ginkluotę, o gautas lėšas pasilieka sau. Tai duoda nemažai papildomų lėšų. Pavyzdžiui, parduodamo objekto Sankt Peterburge pradinė kaina yra 400 mln. rb.⁸¹, Pamaskvėje ir Maskvoje – 212 mln. ir 1 mlrd. 5 mln. rublių⁸² atitinkamai. Tokių objektų po reformos lieka šimtai. Nutarta leisti kariškiams organizuoti loterijas. Iš jų Gynybos ministerija tikisi per 5 metus surinkti apie 3 mlrd. rb.⁸³. Nors visi šie pinigai teoriškai gali būti panaudoti ir kitur, tačiau, matyt, didžioji jų dalis bus skirta prioritetinėms programoms, tarp jų ir naujai kovos technikai bei ginkluotei įsigyti.

Perginklavimo ir aprūpinimo nauja karine įranga problemoms efektyviau spręsti prezidento įsaku pirmuoju gynybos ministro pavaduotoju paskirtas Vladimiras Popovkinas. Anksčiau jis buvo paprastas gynybos

⁸⁰ Apibendrinti 2008–2010 m. skirtinguose Rusijos atviruose šaltiniuose skelbti duomenys.

⁸¹ Pranešimas “Управление государственного заказа Министерства обороны Российской Федерации сообщает о проведении аукциона по продаже высвобождаемого недвижимого военного имущества, *Красная звезда*, 25 мая 2010 г.

⁸² “Управление государственного заказа Министерства обороны Российской Федерации сообщает о проведении аукциона по продаже высвобождаемого недвижимого военного имущества“, *Красная звезда*, 17 июня 2010 г.

⁸³ Интерфакс-АВН, „Министерство обороны РФ предложило провести 16 государственных лотерей, чтобы профинансировать развитие Вооруженных сил“, 24 мая 2009 г.

ministro pavaduotojas, atsakingas už apginklavimą. Jis ir toliau atsakys už kariuomenės perginklavimą, tačiau jo statusas paaukštintas. Anksčiau buvusi Federalinio pavaldumo ginkluotės teikimo ginkluotosioms pajėgoms agentūra perduodama Gynybos ministerijos žinion⁸⁴. Jos nauja vadovė, prieš tai dirbusi valstybės mokesčių srityje, bus atsakinga už korupcijos sumažinimą ir valstybės užsakymų įvykdymą. Taigi turėtų pagerėti naujosios ginklavimosi programos įgyvendinimas, o Gynybos ministerijos užsakymų dalis bendrame užsakymų portfelyje dar daugiau padidės.

3. Rusijos Federacijos karinės pajėgos po reformos

3.1. Naujoji brigada

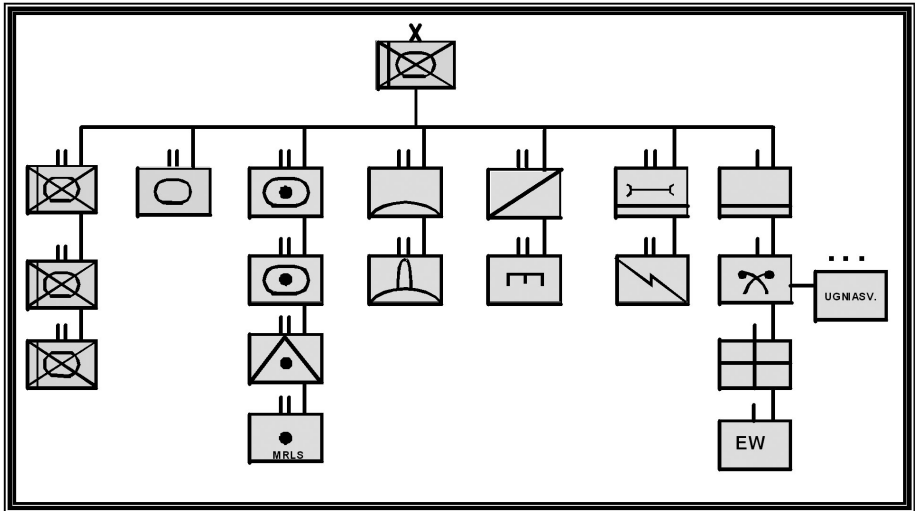
Kurdama naują brigados struktūrą Rusija rėmėsi nuostata, kad ateityje net globalaus konflikto metu nebebus kariaujama ištisiniais frontais. Tai reiškia, kad pagrindiniai koviniai vienetai turi būti autonomiški, stiprūs ir mobilūs. Divizijos tam akivaizdžiai per didelės. Optimaliu koviniu vienetu tapo brigada. Pastarajai daugeliu atveju teks kariauti savarankiškai, be „kaimynų iš dešinės ir kairės“. JAV, turėdama gerai išvystytą globalinę padėties nustatymo sistemą (GPS), gana daug ypač taiklios ginkluotės (PGM) bei stiprias karines oro pajėgas, užsitikrino, kad visada ir visur pasaulyje galės paremti savo brigadas ugnimi. Rusija to dar negali. Nepaisant didelių pastangų, Rusijos globalinė padėties nustatymo sistema „Glonass“ vis dar neveikli, o be jos negalima panaudoti ir ypač taiklios ginkluotės. Be to, Karinės oro pajėgos neturi ir artimiausiu metu neturės pakankamai lėktuvų visada paremti savo pajėgoms ugnimi iš oro. Taigi nauja brigada kovos metu turės pasikliauti savo ugnies pajėgumais. Tikslumo trūkumas bus kompensuojamas didesniu artilerijos sviedinių ir raketų skaičiumi, todėl vietoj anksčiau buvusių 1-2 artilerijos divizionų naujoji brigada turės keturis: du savaeigės, vieną prieštankinės ir vieną reaktyvinės „Grad“ artilerijos divizionus. Motorizuotųjų šaulių batalionai irgi bus sustiprinti paramos ugnimi pajėgumais. Naujoji brigada savo ugnies galia beveik nenusileis senajai divizijai.

Apsaugai nuo priešininko aviacijos ji turės stiprų priešlėktuvinės gynybos komponentą – du priešlėktuvinės gynybos divizionus. Be jų brigadoje tikriausiai bus trys motorizuotųjų šaulių ir vienas tankų batalionai⁸⁵, žvalgybos, inžinerijos ir materialinio aprūpinimo batalionai, štabo aprūpinimo, radiacinės, cheminės ir biologinės gynybos, elektroninės kovos ir medicinos kuopos. Lyginant su senosiomis divizijomis, kurios buvo didelės, sunkios ir nejudrios, brigada bus pakankamai stipri ir labai mobili: 4-5 tūkstančiai karių, 41 tankas,

⁸⁴ Сообщение РИА Новости, 17 мая 2010 г.

⁸⁵ Tačiau kai kur rasta užuominų, kad galimas ir brigados, turinčios keturis motorizuotųjų šaulių batalionus, kurių kiekvienas turi po tankų kuopą, variantas.

120 šarvuočių, 36 savaeigės ir 18 reaktyvinės artilerijos sistemų, daug prieštan-kinės ir priešlėktuvinės gynybos sistemų⁸⁶. Numatoma naujos motorizuotųjų šaulių brigados struktūra pateikiama 5 paveikslėlyje⁸⁷.

4 pav. Numatoma naujos Rusijos motorizuotųjų šaulių brigados organizacinė struktūra

Po ugnies galios, geba greitai persidislokuoti dideliais atstumais yra viena iš svarbiausių brigados pajėgumo charakteristikų. Nors naujoje brigadoje visos kovos sistemos bus savaeigės, šalia jų numatyta pakankamai kitų transporto priemonių. Rusijos kariškiai mano, kad pagrindinė brigadų panaudojimo arena bus mūsų žemynas⁸⁸, todėl jų perdislokavimas daugiausia bus užtikrinamas geležinkeliu ir sava eiga. Daugelyje mokymų pademonstruota, kad naujoji brigada gali per kelias paras persidislokuoti kelis šimtus ar net tūkstančius kilometrų kombinuotu (geležinkelis–sava eiga) būdu⁸⁹.

Numatytas ir ypač greitas brigados perkėlimo dideliais atstumais būdas. Panašu, kad jis bus taikomas iškilus poreikiui greitai sustiprinti rytines Rusijos sienas. Kaip jau minėjome, Sibiro ir Tolimųjų Rytų rajonuose pastebėtas kelių dešimčių ginkluotės saugyklų atsiradimas. Jos turi visą brigados ginkluotę ir techniką, bet mažai personalo. Planuojama tokias saugyklas-brigadas užpildyti kitų brigadų personalu, tiesiog paimant vienos nuolatinės parengties brigados karius ir juos pergabenant į reikiamą rajoną lėktuvais. Kariai tiesiog pasiims

⁸⁶ Skaičiai autoriaus, apibendrinant skirtinguose šaltiniuose pateiktus duomenis.

⁸⁷ Autoriaus sudaryta schema, fiksuojanti skirtinguose atviruose šaltiniuose paminėtas naujos brigados struktūrinę dalis.

⁸⁸ Сергей Скоков, начальник главного штаба сухопутных войск РФ, интервью, *Эхо Москвы*, 10 октября 2009 г.

⁸⁹ Литовкин В., „Гремя огнем, сверкая блеском стали“, *Независимая газета*, 2 октября 2009 г.

saugyklos ginklus ir techniką ir po paros ar dviejų bus pasirengę kovos veiksmams. Šitoki perdislokavimo būdą planuojama išbandyti mokymų „Vostok 2010“ metu⁹⁰.

Be motorizuotųjų šaulių brigadų, Rusijos sausumos pajėgos turės ir naujos struktūros tankų, artilerijos, reaktyvinės artilerijos, specialiosios paskirties, ryšių ir kitas atskiras brigadas. Visoms joms taip pat taikomi motorizuotųjų šaulių brigadoms keliami savarankiškumo ir mobilumo reikalavimai. Apie jų struktūrą ir pajėgumus atviruose šaltiniuose yra labai mažai informacijos. Visos šios brigados bus paskirstytos operatyvinėms vadovybėms, kad pastarosios galėtų paremti pagrindinius karo naštos nešėjus – motorizuotųjų šaulių brigadas.

3.2. Naujoji operacinė vadovybė

Naujoji operacinė vadovybė užims tarpinę grandį tarp strateginės vadovybės ir kovinių pajėgumų – brigadų. Tikslus operacinių vadovybių skaičius neskelbiamas, tačiau tikėtina, kad jų gali būti 15–20. Didžioji dauguma – apie dešimt – priklausys sausumos pajėgoms. Pagrindinis sausumos operacinės vadovybės uždavinys bus konkrečių karinių sausumos operacijų planavimas ir vykdymas. Jos bus paremiamos atitinkamais pajėgumais iš oro ir jūros. Daugeliu atveju sausumos operacinės vadovybės bus kuriamos buvusių armijų pagrindu. Panašu, kad kiekvienai iš jų bus pavaldžios nuo dviejų iki šešių nuolatinės parengties motorizuotųjų šaulių ir tankų brigadų, viena-dvi artilerijos ir reaktyvinės artilerijos brigados, po vieną ryšių ir priešlėktuvinės gynybos brigadą, keletas mažesnių padalinių, tokių kaip atskirasis automobilių batalionas ir pan.

Šiandien karinėse oro pajėgose sukurtos septynios operacinės vadovybės, iš kurių keturios – 1-a, 2-a, 3-ia ir 4-a – yra paprastos karinių pajėgų operacinės vadovybės. Joms pavaldūs orlaiviai, skirti sausumos pajėgoms remti. Kadangi jų skaičius sutampa su strateginių vadovybių skaičiumi, panašu, kad kiekviena strateginė vadovybė gaus po vieną tokią vadovybę. Likusios trys operacinės KOP vadovybės yra specializuotos, t.y. matyti jų užduotis bus ne sausumos pajėgų operacijų rėmimas, o specializuotos misijos. Pavyzdžiui, tolimosios aviacijos operacinė vadovybė tikriausiai bus atsakinga už strateginių bombonešių, strateginio valdymo iš oro, galbūt žvalgybos organizavimą. Transporto aviacijos operacinė vadovybė tikriausiai bus atsakinga už strateginį perdislokavimą bei kitų pajėgų (pvz., oro desanto kariuomenės ir pan.) veiklos užtikrinimą. Oro kosminės erdvės gynybos operacinė vadovybė tikriausiai bus atsakinga už valstybės teritorijos priešlėktuvinės ir priešraketinės gynybos organizavimą.

Karinėse jūrų laivyno pajėgose dabar žinoma tik apie povandeninių pajėgų operacinės vadovybės sukūrimą. Ši specializuota vadovybė turėtų būti atsakinga už branduolinėmis raketomis ginkluotų povandeninių laivų veiklą.

⁹⁰ Бондаренко А., „Оперативный резерв для островного гарнизона“, *Красная звезда*, 22 мая 2010 г.

Dabartinių laivynų pagrindu bus sukurta keletas paprastų jūrų operacinių vadovybių, kurių, kaip ir atitinkamų KOP vadovybių, pagrindinė užduotis bus sausumos pajėgų veiksmų rėmimas. Nors daugiau informacijos apie planuojamą specializuotą karinių laivyno operacinių vadovybių sukūrimą nerasta, tačiau įmanoma, kad Rusijai atgaivinus vandenyno laivyną ar sukūrus ekspedicinius pajėgų perkėlimo vandenynu pajėgumus gali būti sukurtos ir tai veiklai planuoti ir vykdyti skirtos vadovybės.

Kalbant apie kitas šiuo metu reformuojamas ar pertvarkomas pajėgas, tokias kaip oro desanto, strateginių raketų ar kosminių pajėgų, pažymėtina, kad yra netiesioginių požymių, rodančių, jog jos irgi gali būti pertvarkytos į atitinkamas specializuotas operacines vadovybes.

Taigi operacinė vadovybė yra vidurinė valdymo ir vadovavimo grandinės dalis, turinti jai priskirtus konkrečius taktinius pajėgumus ir jai vadovaujančią konkrečią strateginę vadovybę. Priklausomai nuo vadavietai skiriamų užduočių strateginės vadovybės galės sustiprinti jas priskirdamos joms reikiamus pajėgumus iš savo rezervo.

3.3. Naujoji jungtinė strateginė vadovybė

Strateginė vadovybė taps aukščiausia būsimo valdymo ir vadovavimo grandinės grandimi. Kaip jau minėta, iki 2010 m. gruodžio 1 d. bus sukurtos keturios paprastos sausumos strateginės vadovybės, kurios bus atsakingos už strateginį planavimą ir veiklą pagal joms patikėtas teritorijas ir kryptis. Kiekviena iš jų bus jungtinė ir savo žinioje turės kelias sausumos, oro ar jūrų pajėgų operacines vadovybes. Joms bus tiesiogiai pavaldūs ir kai kurie atskiri nuolatinės parengties pajėgumai. Sprendžiant iš turimų duomenų, strateginėms vadovybėms tiesiogiai gali būti pavaldžios žvalgybos, specialiųjų pajėgų, desanto šturmo, elektroninės žvalgybos, logistikos, ABC saugos, inžinerinės, taktinių raketų, teritorinės ryšių, materialinio aprūpinimo ir pan. brigados. Jos visos arba jų dalys (batalionai) galės būti priskiriami atitinkamoms operacinėms vadovybėms konkrečioms užduotims vykdyti.

Kaip jau buvo minėta, strateginės vadovybės bus kuriamos karinių apygardų pagrindu. Panašu, kad paprastos strateginės vadovybės štabas bus gerokai mažesnis nei dabartinis karinės apygardos štabas ir turės apie 300 kariškių⁹¹.

Nors šiandien apie tai dar nekalbama, tačiau remiantis kai kuriais pareiškimais galima daryti prielaidą, kad reformos pabaigoje šalia paprastų strateginių vadovybių gali atsirasti ir specializuotos. Pavyzdžiui, jau įvykęs operacinių tolimosios aviacijos ir povandeninių pajėgų vadovybių sukūrimas darant prielaidą, kad jos bus atsakingos už branduolinius ginklus gabenančias platformas, bei galimas strateginės paskirties raketų kariuomenės pertvarkymas

⁹¹ Литовкин В., „Зачистка по-сердюковски“, *Независимая газета*, 11 марта 2010 г.

į specializuotą strateginės paskirties raketų operacinę vadovybę daro logišką ir jungtinės branduolinių pajėgų strateginės vadovybės sukūrimą. Kitas pavyzdys galėtų būti transporto aviacijos ir oro desanto operacinių vadovybių priskyrimas prie teoriškai įmanomos „greitojo reagavimo arba mobilių pajėgų“ strateginės vadovybės.

3.4. Naujos ginkluotųjų pajėgų ir kariuomenės rūšys, karo meto struktūros ir rezervas

Remiantis turima informacija, dabartinės trys ginkluotųjų pajėgų rūšys (sausumos, oro ir jūrų pajėgos) bei trys kariuomenės rūšys (strateginės paskirties raketų, oro desanto ir kosminės pajėgos) išliks. Kadangi šiandien ginkluotųjų pajėgų rūšys jau baigiamos reformuoti, galima spėti, kad artimiausiu metu bus imtasi ir kariuomenės rūšių.

Kaip jau buvo minėta, po reformos Rusijos ginkluotosios pajėgos skils į dvi grupes. Didesnioji kiekvienos iš jų dalis priklausys vadinamosioms operacinėms nuolatinės parengties pajėgoms. Tai bus strateginės vadovybės, operatyvinės vadovybės ir kovinės, kovinės paramos ir kovinio aprūpinimo, sausumos, oro ir jūrų pajėgų brigados ginkluotosiose pajėgose ir divizijos bei pulkai kariuomenėje. Mažesnioji dalis liks struktūrose, skirtose administruoti, rengti ir aprūpinti atitinkamas pajėgas. Anksčiau buvę atskirais sausumos, karinių oro ir jūrų pajėgų štabai smarkiai sumažės ir taps atnaujinto Rusijos generalinio štabo direktoratais⁹². Kartu su mokymo įstaigomis ir apginklavimo reikalais užsiimančiais struktūriniais padaliniais jie sudarys nekariaujančios, t.y. institucinės kariuomenės, dalį.

Tikėtina, kad panaši ateitis artimiausiais metais laukia sausumos pajėgų štabo ir kariuomenės rūšių: strateginės paskirties raketų, oro desanto ir kosminių pajėgų. Didesnioji jų dalis tikriausiai taps operacinėmis pajėgomis. Gali būti, kad iki šiol buvusi oro desanto pajėgų struktūra nepasikeis ir divizijos išliks. Jas netgi planuojama sustiprinti. Jose ketinama sukurti priešlėktuvinės gynybos pajėgumus⁹³, o kai kurioms netgi skirti joms pavaldžius oro transporto pajėgumus – sraigtasparnius. Šis pasikeitimas bei nesenas sprendimas oro desanto pajėgų aviaciją perduoti karinėms oro pajėgoms leidžia daryti prielaidą, kad šios pajėgos gali būti transformuojamos į mobilies greitojo reagavimo pajėgas. Dabartiniai pajėgų štabai skils į operatyvines vadovybes ir į nedidelius elementus generaliniame štabe. Pastarieji kartu su kariuomenės rūšių mokymo įstaigomis taps institucine kariuomene.

Informacijos apie numatomą Rusijos kariuomenės karo meto struktūrą atviruose šaltiniuose beveik nėra. Sprendžiant iš to, kas žinoma, galima daryti prielaidą, kad karo metu Rusijos kariuomenėje bus sukurta visą eilę naujų

⁹² Литовкин В., „Парад реформ не затормозил“, *Независимая газета*, 14 мая 2010 г.

⁹³ Литовкин В., „Единый государственный экзамен по-сердюковски“, *Независимая газета*, 26 июня 2010 г.

karinių vienetų, tam panaudojant taikos meto ginkluotės saugyklas. Į kariuomenės sudėtį gali būti perduota šiandien Vidaus reikalų ministerijai, kurios reforma netrukus prasidės⁹⁴, priklausanti vidaus kariuomenė. Tai patvirtina ir pastaraisiais metais išgaliojusi praktika į vidaus kariuomenės vadovaujančias pareigas skirti sausumos pajėgų karininkus.

Dar 2009 m. pradžioje keletoje radijo interviu Rusijos generalinio štabo viršininko pavaduotojas gen. plk. Smirnovas užsiminė apie naują karinio rezervų ir mobilizacijos koncepciją. Pagal ją šaukimas išliks ir netgi didės. Rezervas bus formuojamas tik iš atitarnavusių pagal sutartį konkrečiose pozicijose (pvz., tanko vairuotojas, skyriaus vadas) karių. Su jais bus pasirašomos sutartys ir jie bus priskirti rezervų dalims, kuriose tarnaus eidami tas pačias pareigas kaip ir sutarties metu. Jie bus reguliariai apmokomi, gaus algas ir pensijas. Į likusias rezervų vienetų pareigybes tikriausiai bus priimami atitarnavusieji šaukstiniai, kurie, reikalui esant, bus mobilizuojami. Jie rezervistais laikomi nebus. Šios koncepcijos principams neprieštarauja ir netgi ją patvirtina neseniai generalinio štabo viršininko išsakytos mintys, kad bus peržiūrėta karinių pozicijų, kurias užims pagal sutartį tarnaujantys kariai, sąrašas. Jų skaičius pajėgose gali sumažėti, o šauktonių – padidėti⁹⁵. Sutartinėmis liks tik koviniam pajėgumui svarbios pozicijos, tokios kaip skyriaus vadas, tanko vadas, kovinių mašinų vairuotojas ir pan. Paprasti šauliai, kulkosvaidininkai, granatsvaidininkai, pabūklų nutaikytojai ir pan. bus šaukstiniai. Taigi bus galima pagerinti pagal sutartį tarnaujančių karių (būsimų rezervistų) parengimo kokybę, padidinti atlyginimus ir kartu parengti didesnę skaičių atsargos eilinių (atitarnavusių šauktonių) mobilizaciniam rezervui⁹⁶. Šiandien jau pradėta rengti reikiamus dokumentus, o sistema išgalios 2016 m. Žinant, kad reformuota Rusijos kariuomenė po mobilizacijos turės 1,7 milijono karių ir lyginat tai su senąja kariuomene, turėjusia po mobilizacijos išaugti veik iki 5 milijonų⁹⁷, tai – didelis sumažėjimas.

4. Problemos ir reformos įgyvendinimo kliūtys

Kiekviena valstybė stengiasi demonstruoti savo laimėjimus ir slėpti nesėkmes. Rusija ne išimtis. Reforma iškart po jos paskelbimo susidūrė ir toliau susiduria su daugybe objetyvių ir subjektyvių problemų bei kliūčių. Jų yra gana daug ir skirtingų pagal kilmę (politinių, ekonominių, visuomeninių, psichologinių ir pan). Šioje studijoje bus plačiau aptariamoms tik didžiausią visuomenės susidomėjimą sukeliančios problemos. Santykinai jas galime sujungti į dvi grupes. Pirmojoje būtų ekonominės problemos ir kliūtys. Tai reformos finansavimas, karinės pramonės

⁹⁴ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

⁹⁵ Васенин В., „Обойма Макарова“, *Российская газета*, 23 марта 2010 г.

⁹⁶ Интерфакс-АВН, „В российской армии существенно сократится численность контрактников“, 26 мая 2010 г.

⁹⁷ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

būklė, išleidžiamų į atsargą aprūpinimo ir užimtumo problemos ir t.t. Antroji grupė apima moralės klausimus kariuomenėje. Tai opozicija reformai, karinė korupcija ir nusikaltimai, nestatutiniai santykiai, tarnybos vengimas ir t.t. Apie daugumą jų jau užsiminta ankstesnėse studijos dalyse kalbant apie reformos etapus ir jų įgyvendinimą. Čia pateiksime tik tai, apie ką nebuvo kalbėta.

Reformai buvo numatyta skirti nemažai lėšų, tačiau krizė smarkiai paveikė jos finansavimą. Pirmiausiai tai sutrukdė įgyvendinti planus visas nuolatinės karinės parengties brigadas sukomplektuoti profesionaliais kariais. Šimtaprocentinės nuolatinės parengties Rusijos pajėgų profesionalizacijos idėja žlugo. Per maži atlyginimai, neišspręstos karių-profesionalų buitinės problemos ir kitos priežastys neleido įgyvendinti ambicingų planų. Nors oficialiai paskelbta, kad baigtas pirmas, visuotinis kariuomenės formavimo profesionaliais etapais, tačiau jis, ko gera, bus ir paskutinis. Šauktiniai vėl grįžta į brigadas. Pirmiausia tai sumažins anksčiau minėtą norimą turėti 80–90 nuolatinės parengties brigadų skaičių iki 40–50. Antra, ir nuolatinės parengties brigadose tarnaus šauktiniai. Beje, nereikia pamiršti, kad Rusijos planuose niekada neketinta atsisakyti šauktinių. Suintensyvintas šauktinių karių mokymas leido sutrumpinti jų parengimo laiką iki 3–5 mėnesių, taip sudarant sąlygas sukurti sistemą, kai šauktiniais komplektuota brigada po pusmečio gali tapti nuolatinės parengties. Kaip jau buvo minėta, ir pagal sutartį tarnaujančių karių nebus atsisakyta. Rusijos karinės vadovybės nuomone, jų skaičius bus didinamas nuo šandien turimų 150 tūkst. iki 200–250 tūkst.⁹⁸ reformai pasibaigus.

Krizė ir finansavimo stoka smarkiai atsiliepė naujos kariuomenės aprūpinimui ir apginklavimui. Dažnai kalbama, kad pagrindinė problema yra sena ginkluotė. Tai tiesa, tačiau reikia pažymėti, kad šiuo metu ne tik Rusija, bet ir dauguma kitų valstybių neįstengia išigyti pakankamai naujų ginklų. Visur ginkluotė mažinama pasiliekant tik naujausią. Daugiausia dėmesio skiriama jos modernizavimui. Rusija pasirinko tą patį kelią. Iš milžiniškų arsenalų buvo išrinkta tik tai, kas buvo naujausia ir tinkamiausia. Štai pavyzdys. Iš poros dešimčių tūkstančių tankų atrinkusi geriausius, mažiausiai naudotus ir juos modernizavusi Rusija sukūrė gana stiprų apie keturių tūkstančių tankų parką. Tankai T-90C (T-72 pagrindas) ir modernizuoti T-72BM yra pajėgūs kovoti šiandienos mūšiuose, ypač su panašia ginkluote ginkluotu oponentu. Naujai paskirtas pirmasis gynybos ministro pavaduotojas perginklavimui V. Popovkinas interviu radijui sakė, kad 2009 metais pasisekė perlaužti anksčiau vyravusią kovinės technikos modernizavimo ir remonto tendenciją. Nuo 2009 m. didesnioji užsakymų kariniam pramoniniam kompleksui dalis yra naujos ginkluotės ir technikos⁹⁹ įsigijimas. 2010 m. naujai ginkluotei išigyti skirta veiktredalis visų kariniam pramoniniam kompleksui skiriamų lėšų. Rusija jau ėmėsi rimtų žingsnių ir naujos ateities ginkluotės kūrimui palaikyti.

Vykdamas reformą didelė problema tapo atleidžiamų kariškių aprūpi-

⁹⁸ “Армия России: новый облик”, *Красная звезда*, 10 июня 2010 г.

⁹⁹ Интервью с первым заместителем министра обороны В. Поповкиным, *Эхо Москвы*, 20 февраля 2010 г.

nimas butais bei tolesnis jų užimtumas. Gynybos ministerijos duomenimis, atleidžiamų iš tarnybos ir neturinčių butų kariškių skaičius siekia 112,9 tūkst.¹⁰⁰. Visiems jiems pažadėta iki 2012 m. suteikti butus. Butų išeinantiems į atsargą ir atleidžiamiems iš karinių pajėgų kariškiams statybos finansavimas išaugo. Buvo planuojama per 2009–2010 m. gauti 90 700 butų¹⁰¹. 2009 m. Gynybos ministerija įsigijo 45 644 tokius butus¹⁰², o 2010 m. numatoma jų įsigyti dar daugiau – 51 900¹⁰³. Tiesa, daugelyje regionų programa vis dar vėluoja, susiduriama su butų kokybės ir kitomis bėdomis, tačiau ir šios problemos pamažu sprendžiamos. Suprasdama, kaip svarbu užimti atleidžiamus dar jaunus kapitonus ir majorus, kurių susidaro apie 100 tūkst., Gynybos ministerija paskelbė nuo 2009 m. suformuosianti kadrinio rezervo institutą¹⁰⁴. Ketinama daugumą specialybes turinčių kariškių įdarbinti naujai kuriamos kontroliuojančiosios bendrovės “Оборонсервис” padaliniuose, karinio pramoninio komplekso struktūrose¹⁰⁵, padėti jiems sukurti savo verslą, susietą su paslaugų teikimu ginkluotosioms pajėgoms, steigti perkvalifikavimo kursus ir pan.

Visas šias ir kitas problemas Rusija mano išspręsti ir toliau didindama finansavimą, skirtą nacionalinei gynybai, kuris nuo 2010 metais skelbiamo 2,6 proc. BNP, 2011–2012 metais turėtų padidėti iki 2,9 proc., 2013 m. – iki 3,0 proc. BNP ir vėliau didėti iki 3,1 proc.¹⁰⁶

Korupcija ir nusikaltimai tarp kariškių ir toliau išlieka didelė problema. Geriausiai tai patvirtina atleidžiamų kariškių ar reformos oponentų, kurie bus atleisti po reformos, elgesys. Finansinių nusikaltimų, vagysčių reformuojamuose ir ypač planuojamose naikinti struktūrose ir kariniuose vienetuose skaičius ypač išaugo, kai tapo aišku, kad reforma neišvengiama. Generolai, pulkininkai ir žemesnio rango kariškiai ėmė vogti karinį turta, imti kyšius. Prieš paskelbiant reformos pradžią 2008 m. pabaigoje, ši problema buvo svarstoma net Rusijos parlamento visuomeniniuose rūmuose. Tada Gynybos ministerija įvardijo, kad vien per priešreforminius 2007 metus kariai padarė 36 530 finansinių nusikaltimų, per dešimt tūkstančių kariškių buvo patraukta baudžiamojom atsakomybėm už lėšų iššvaistymą. Bendras valstybei padarytas nuostolis viršijo 1 milijardą 856 milijonų rb. Vien per antrą 2008 m. pusmetį išaiškinta daugiau kaip 1000 korupcijos atvejų¹⁰⁷. Su šia problema kovojama negailestingai. Tame pačiame pranešime pažymėta, kad per 2007 metus ir pirmą 2008 pusmetį už korupciją nuteista daugiau kaip penki šimtai karininkų, tarp jų šešiolika generolų¹⁰⁸. Situacija negerėjo ir 2009 m. Rusijos vyriausiasis karinis prokuroras

¹⁰⁰ Еленский О., «Шок и трепет» нового армейского облика, *Независимая газета*, 29 мая 2009 г.

¹⁰¹ Литовкин В., „Сначала обеспечить и только потом спрашивать“, *Независимая газета*, 25 июня 2010 г.

¹⁰² Ten pat.

¹⁰³ Мохов В., „Жилищный форсаж“, *Красная звезда*, 29 июня 2010 г.

¹⁰⁴ Поросков Н., „Шагреновая армия“, *Время новостей*, 11 ноября 2008 г.

¹⁰⁵ Гаврилов Ю., „Наступление на штаты“, *Российская газета*, 12 мая 2009 г.

¹⁰⁶ Владыкин О., „Деньги оборонке не помогут“, *Независимая газета*, 10 июня 2010 г.

¹⁰⁷ Миранович Г., „Национальная безопасность: военный аспект“, *Красная звезда*, 9 октября 2008 г.

¹⁰⁸ Миранович Г., „Национальная безопасность: военный аспект“, *Красная звезда*, 9 октября 2008 г.

Sergejus Fridinskis viename savo interviu pasakė, kad per nepilnus 2009 metus baudžiamojon atsakomybėn patraukta 20 generolų, nuteista 1611 karininkų, iš kurių net 160 vadai.¹⁰⁹ Iš viso per tris ministro A. Serdiukovo darbo metus atsisakyta 44 generolų, iš kurių net 34 dirbo aukščiausiose karinės hierarchijos postuose¹¹⁰. Daugumos jų reikalais užsiėmė karinė prokuratūra, keletas nusižudė. Rusijos karinė prokuratūra vis dar turi labai daug darbo narpliodama ir žemesnių laipsnių karių aferas visoje Rusijoje.

Nepaskutinį vaidmenį karių moralei turi ir atlyginimo už tarnybą dydis. Iš esmės neadekvatus atlyginimas jau sužlugdė pirmuosius bandymus užtikrinti tarnybos pagal sutartį patrauklumą. Suprantant tai numatoma peržiūrėti karių atlygį. Generalinio štabo viršininkas Makarovas daugelyje savo interviu ir pasisakymų pažymėjo, kad 2012 m. vidutinis jaunesniųjų karininkų atlyginimas bus 58–75 tūkst. rb, vyresniųjų karininkų – iki 150 tūkst. rb. Divizijos ar brigados vadų atlyginimai sieks iki 200 tūkst. rb per mėnesį¹¹¹.

Nestatutiniai santykiai ir toliau išlieka didelis Rusijos ginkluotųjų pajėgų galvos skausmas. Viena iš sąlygų jiems egzistuoti yra ir toliau taikomas eksteritorinis šauktinių tarnybos principas, kai daliniuose tarnauja skirtingų regionų ar tautybių kariai. Tai patvirtina pastarųjų dienų masinės skirtingų tautybių šauktinių muštynės vienoje iš naujai suformuotų brigadų Sibiro karinėje apygardoje¹¹², etniniai nesutarimai viename iš Leningrado karinės apygardos karinių vienetų¹¹³ ir pan. Rusijos karinė vadovybė supranta, kad iš dalies šią problemą lemia tai, kad ir civiliniame gyvenime visuomeninės harmonijos toli gražu nėra. Visgi pagrindinėmis priemonėmis šiai problemai spręsti yra karinės teisinės bazės stiprinimas, galimybė peržiūrėti ir iš dalies atsisakyti eksteritorinio tarnavimo principo. Dar galvojama pagerinti bendrą šaukimo kokybę pašaukiant tarnauti daugiau vidurinių ir aukštąjį išsimokslinimą turinčių šauktinių. Vienas iš galimų sprendimų yra dabar siūlomas šaukimo amžiaus pakeitimas. Tikimasi, kad vyresni šauktiniai elgsis rimčiau. Nestatutinių santykių problema taip pat bandoma spręsti sielovados pagrindu, šiam darbui pasitelkiant bažnyčią. Nuo 2009 m. gruodžio mėn. pajėgose įkurta vado pavaduotojo darbui su tikinčiaisiais (karinio kapeliono) pareigybė. Pirmieji kapelionai jau pradėjo tarnybą¹¹⁴. Tačiau vienu iš pagrindinių būdų išspręsti šią problemą laikomas pajėgų užimtumo klausimas. Jeigu pakankamas finansavimas leis visus karinius vienetus laikyti nuolat užimtus dislokavimo vietose, poligonuose ir misijose, tai nestatutinių santykių juose turėtų gerokai sumažėti.

Šauktinių moralei ypatingą poveikį turi galimybė išsisukti nuo privalomosios tarnybos. Nors pastaraisiais metais peržiūrėta atleidimo nuo šaukimo tvarka bei pagerinta šaukimo kokybė davė teigiamų rezultatų ir sumažino

¹⁰⁹ Ямшанов Б., „Форменное безобразие“, *Российская газета*, 9 июля 2009 г.

¹¹⁰ Литовкин В., „Зачистка по-сердюковски“, *Независимая газета*, 11 марта 2010 г.

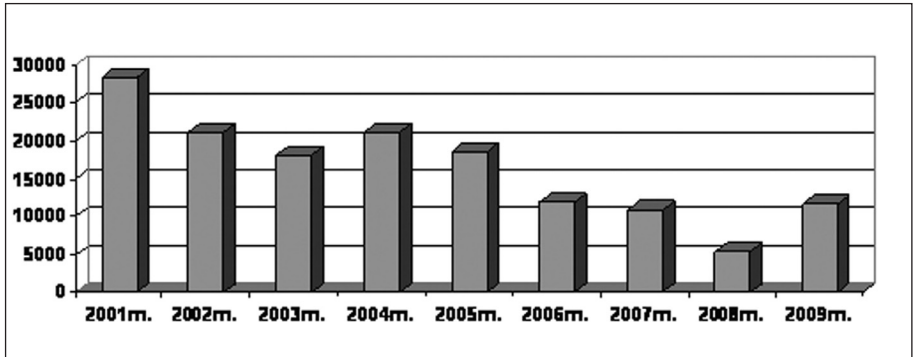
¹¹¹ Сообщение Интерфакс-АВН, 21 мая 2009 г.

¹¹² Литовкин Д., „И их генералы идут под арест“, *Известия*, 7 июля 2010 г.

¹¹³ Зей Н., „Военную часть атаковала диаспора“, *gazeta.ru*, 12 апреля 2010 г.

¹¹⁴ Алексеев В., Мельников А., „Батюшки для внеслужебного времени“, *Независимая газета*, 25 декабря 2009 г.

vengiančiųjų šaukimo skaičių (6 paveikslėlis)¹¹⁵, tačiau 2009 m., praktiškai užbaigus taktinės ginkluotųjų pajėgų grandies reorganizavimą ir į privalomąją tarnybą pašaukus rekordinį šauktinių skaičių – 305 tūkst. karių¹¹⁶, jis padidėjo iki 17742¹¹⁷. 2010 metai, Rusijos karinės vadovybės nuomone, bus patys sunkiausi. Reikės spręsti dėl daugiau nei 189 tūkst. dabar vengiančiųjų šaukimo Rusijos piliečių likimo¹¹⁸.

5 pav. Vengiančiųjų privalomosios karo tarnybos skaičiaus kitimas

Išvados

Įvertinus tai, kas jau atlikta Rusijos ginkluotosiose pajėgose, vykdoma šiandien ir planuojama daryti rytoj, matyti, kad reforma jau pasiekė nebegrįžtamumo lygį. Ji vienokiu ar kitokiu pavidalu bus užbaigta. Kokias išvadas galima padaryti ir ko tikėtis.

Pirmiausia akivaizdu, kad tai ne eilinė propogandinė reforma, kurių buvo atlikta gan daug. Ši reforma yra gerai apgalvota, paremta šiuolaikinių užsienio kariuomenių ir pastarųjų karų analize, pritaikyta naujo tipo kariuomenei kurti. Jos pagrindai išdėstyti „Ivanovo doktrinoje“ ir jų laikomasi. Dar daugiau, prieš ją pradant ji buvo veik du metus testuojama ir tik vėliau oficialiai pradėta įgyvendinti.

Antra, panašu, kad po šios reformos Rusija visiškai atsisakys iki šiol gyvavusios nuolatinio pasirengimo globaliam karui idėjos. Dabar Rusijos karinės pajėgos bus nuolat pasirengusios kovoti vietinius karus ir spręsti vietinius konfliktus. Kaip svarbu greitai laimėti vietinį karą, sustabdyti karo veiksmus ir prisidengiant branduoliniu potencialu derybose įtvirtinti pasiektus laimėjimus Rusija pademonstravo Gruzijos–Rusijos konflikte.

¹¹⁵ Белуза А., Литовкин Д., „Новобранцам не до смеха“, *Известия*, 3 апреля 2009 г.

¹¹⁶ Ten pat.

¹¹⁷ Литовкин Д., „15 дивизий отказываются служить“, *Известия*, 2 апреля 2009 г.

¹¹⁸ Ten pat.

Po reformos labai pasikeis kariuomenės funkcionavimas, vadovavimas ir valdymas, karinio personalo struktūra ir t.t. Storus generolus ir pulkininkus, šiltas užnugario vietas teks pamiršti. Nereikalingi ar neperspektyvūs kariškiai negailestingai išleidžiami į atsargą, daug karinių postų sucivilinami. Mažinimo tempai milžiniški, drastiški ir negailestingi. Tai, kas buvo planuota sumažinti iki 2016 m., beveik pasiekta jau šiandien. Daugumai naujai suformuotų brigadų šiandien vadovauja keturiasdešimtmečiai pulkininkai, kuriems reformos sėkmė yra ir jų asmeninės ateities klausimas.

Kariuomenė taps palyginti nedidelė. 1 milijonas karių taikos metu ir 1,7 milijono po mobilizacijos – tai labai normalus kariuomenės dydis tokiai šaliai kaip Rusija. Taip smarkiai sumažinus mobilizacinius pajėgumus taps įmanoma praktiškai visą finansavimą skirti reikiamam turimos kariuomenės kovinės parengties išlaikymui ir operacijoms.

Galiausiai pasibaigus reformai ir Rusijai toliau išlaikant Sutarties dėl įprastinių ginkluotųjų pajėgų Europoje (CFE) moratoriumą, t.y. nesilaikant joje numatytų ginkluotės dislokavimo apribojimų, Baltijos šalių, o kartu ir NATO pašonėje atsiras gal ir ne tokios gausios kiekiu, tačiau smarkiai sustiprėjusios kokybiškai karinės pajėgos. Naujųjų brigadų dislokavimo Leningrado, Maskvos karinėse apygardose ar net Kaliningrade vietos dar nežinomos. Gali būti, kad galinčių pradėti veiksmus per kelias valandas po signalo gavimo brigadų dislokavimas netoli sienų ir dabartinėje Rusijos karinėje doktrinoje išliekantis NATO įvardijimas vienu iš pagrindinių grėsmės šaltinių gali turėti įtakos visam regioniniam saugumui.

Trakai, 2010 birželio 30 d.